

riport

H E T I H Í R M A G A Z I N

III. ÉVF. 10. (514.) SZÁM – 2014. MÁRCIUS

A megtörtént múlttal
párhuzamos múlt **HISTÓRIA**

Kőszeghy Elemér és
Tamás Pál Ukrajnáról **HÁTTÉR**

Tizenöt éves az Ördögtérge
Táncegyüttes **JELENSÉG**

Juncker léphet Barroso helyébe

Mellettem az utódom?

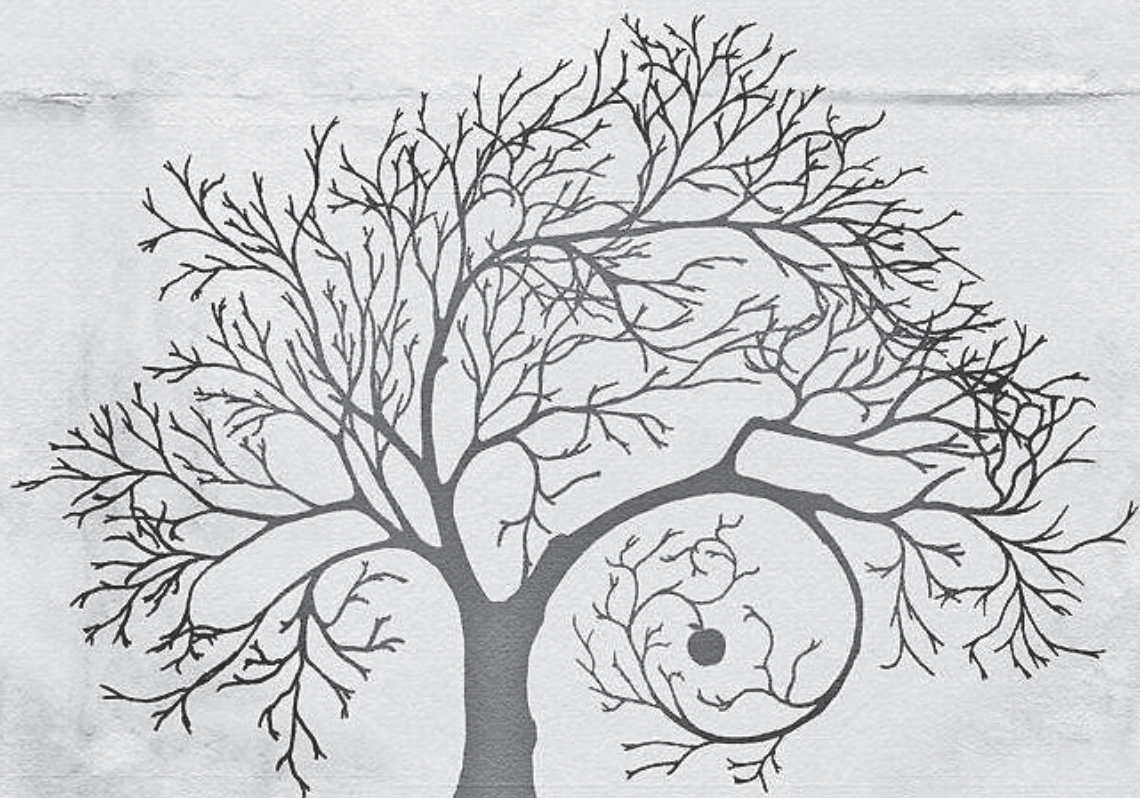
TEATRUL MAGHIAR DE STAT
CSIKY GERGELY
ÁLLAMI MAGYAR SZÍNHÁZ
TIMISOARA / TEMSEVER
2013/2014

16+

bazat pe Paradisul pierdut de
John Milton
Elveszett paradicsom című műve alapján

Ég és Föld

CER ȘI PĂMÂNT

Diszlettervező / Decor: Hegyi Csaba
Jelmeztervező / Costume: Varga Tünde
Zeneszerző / Compozitor: Rodolphe Bourotte, Latifa Le Forestier
Világítástervező / Light design: Boris Butorac

Korrepetitor / Corepetitor: Aida Marc Rendezőasszisztens / Asistent regie: Orbán Enikő

Játsszák / Cu: Baczó Tünde, Balázs Attila, Bandi András Zsolt, Borbély B. Emilia, Döbrei Dénes, Éder Enikő, Gálovits Zoltán, Kiss Attila, Kocsárdi Levente, Lőrincz Rita, Magyarai Etelka, Mátyás Zsolt Imre, Molnos András Csaba, Tar Mónika, Varga Heni

RENDEZŐ / REGIA: DÖBREI DÉNES, VARGA HENI

SPECTACOLUL SE JOACĂ ÎN LIMBA MAGHIARĂ. SE ASIGURĂ TRADUCERE ÎN LIMBA ROMÂNĂ.

HETI MÉRLEG

4–7 A hét hírei, Müzli, Hír plusz komment
Szűcs László: Hármás sípszóra várva

AKTUÁLIS

8–11 Cseke Péter Tamás: Negyedszer került
kormányra az RMDSZ
„Szerintem nem tárgyaltunk rosszul” – Borbély
László, az RMDSZ politikai alelnöke

AKTUÁLIS

12–13 Cseke Péter Tamás: Juncker mögé állt
Dublinban a Néppárt

HÁTTÉR

14–15 Parászka Boróka: Akkor lesz nagy baj, ha
az ukrán demokratizálódás nem történik meg –
Tamás Pál szociológus

16–17 Szűcs László: Óriási hiba volt
a nyelvtörvény eltörlése – Kőszeghy Elemér,
a Kárpáti Igaz Szó (Ungvár) főszerkesztője

NÉZŐPONT

18 Lakatos Péter: Tolmácsot az elnöknek
19 Havas Henrik: Igazmondók, és...

JELENSÉG

20–21 Kustán Magyar Attila: Ahol a hagyományt
nem őrzik, hanem élük – Tizenöt éves a kolozsvári
Ördögtérge Néptáncgyűttes

INTERJÚ

22–24 Tasnádi-Sáhy Péter „Amikor az ember
nincs es ezen a világon” – Dr. Balázs Lajos
néprajzkutató, a Sapientia Egyetem docense

INTERJÚ

25–27 Szilágyi Aladár: A megtörtént múlttal
párhuzamos múlt – Hermann Gusztáv Mihály,
történész, egyetemi oktató

THALIA

28–29 Parászka Boróka: Minden jó, ha – Fülkefor
és vidéke Parti Nagy Lajos és Dés László

TERRA

30 Králik Lóránd: Sziget a világ végén 25.

CÍMLAPKÉP: EPP

ERDÉLYI RIPIORT –
KÖZÉLETI ÉS KULTURÁLIS HETILAP
XIII. ÉVF. 10. (514.) SZÁM

FŐSZERKESZTŐ: SZÜCS LÁSZLÓ

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG: MARKÓ BÉLA
(ELNÖK), TIBORI SZABÓ ZOLTÁN,
GÁLFALVI ZSOLT, VISKY ANDRÁS,
JAKOBOVITS MIKLÓS (1936-2012)

ALAPÍTÓ FŐSZERKESZTŐ: STANIK ISTVÁN

KINDE ANNAMÁRIA (1956-2014)

SZERKESZTŐK: CSEKE PÉTER TAMÁS,
KUSTÁN MAGYARI ATTILA,
PARÁSZKA BORÓKA, SIMON JUDIT,
SZILÁGYI ALADÁR, TASNÁDI-SÁHY PÉTER

MŰSZAKI SZERKESZTŐK:

BÁLINT ALÍZ, BENKŐ J. ZOLTÁN

SZERKESZTŐSÉGI TITKÁR: FODOR JUDIT

ÁLLANDÓ MUNKATÁRSÁK:

GÁL MÁRIA, HORVÁTH ANDOR, KÖRÖSSI
P. JÓZSEF, SIKE LAJOS, SZÉKEDI FERENC,
SZÉKELY ERVIN, ZSEHRÁNSZKY ISTVÁN,
VARGA MELINDA, TAMÁS PÁL

DESIGN: MIHÁLY LÁSZLÓ

A KÓS KÁROLY AKADÉMIA ALAPÍTVÁNY
MEGBÍZÁSÁBÓL KIADJA

A RIPIORT KIADÓ KFT., NAGYVÁRAD.

FELELŐS KIADÓ: SIMON JUDIT

ÜGYVEZETŐ IGAZGATÓ: BÉRES ATTILA

ADMINISZTRÁCIÓ: POZMAN ERIKA,
DUNSOARA BRIGITTA

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:

410161 NAGYVÁRAD (ORADEA),

MAGNOLIEI U. 29.

TELEFON/FAX: +40/259/419-924

E-MAIL: RIPIORTKIADO@GMAIL.COM

ELŐFIZETÉSI DÍJSZABÁSAINK: 3 HÓNAPRA
25 LEJ, 6 HÓNAPRA 45 LEJ, EGY ÉVRE 80 LEJ.

MAGYARORSZÁGI ELŐFIZETÉSI DÍJAK:

3 HÓNAPRA 4.500 FORINT, 6 HÓNAPRA
7.900 FORINT, EGY ÉVRE 14.500 FORINT.

BANKSZÁMLASZÁM:

RON: BANCA TRANSILVANIA ORADEA

RO57 BTRL 0050 1202 5360 21XX;

HUF: BANCA TRANSILVANIA ORADEA

RO30 BTRL 0051 2202 5360 21XX –

SWIFT: BTRLRO22.

KÉSZÜLT A NAGYVÁRADAI

EUROPRINT NYOMDÁBAN.

FELELŐS VEZETŐ: DERZSI ÁKOS

ISSN 1583-3402

röviden

■ **A Szenátus elutasította a Radu Stroe** korábbi belügy-miniszter által kezdeményezett módosított KRESZ-t. A tervezet szerint akkor vonhatják vissza két évre a gépkocsivezető jogosítványát, ha ittasan balesetet okoz, óránkénti 60 kilométerrel haladja meg a megengedett sebességet, az előírásokat megszegve hajt át a vasúti átjárón, vagy a forgalommal szemben közlekedik. A kormány korábban azért sürgette a KRESZ módosítását, mert a legfrissebb felmérések szerint az európai uniós átlaghoz képest háromszor több közúti balesetről készül jegyzőkönyv a hazai közutakon.

■ **Az élettársi kapcsolat bejegyzésének** Remus Cernea által benyújtott törvénytervezetét egyhangúlag utasította el a képviselőház jogi bizottsága. Cernea az érvelés során felolvasta a Pál apostol-féle szeretethimnuszt is, ám a Román Ortodox Egyház jelen lévő képviselője blaszfémia-nak nevezte a gesztust.

■ **Eladja a Volksbank** romániai leányvállalatát a pénzintézet osztrák tulajdonosa, amely a Rothschild-csoportot bízta meg a vásárló kiválasztásával. A Volksbank 2000-ben lépett a hazai piacra, 2004 óta kezdett rohamosan bővülni, 2009-ben a harmadik legnagyobb hazai pénzintézetként tartották számon. Mindez a bank agresszív hitelpolitikájának tudható be, utóbbi következtében a Volksbank ellen indult a legtöbb per az elmúlt időszakban, a bíróság több esetben is úgy ítélte: a hitelszerződések tisztességtelen feltételeket tartalmaztak. A tulajdonos 2011-ben adta el az orosz Szberbanknak kelet-közép-európai leányvállalatát, ám az az adásvétel nem érintette a Volksbank veszteséges romániai divízióját.

Băsescu aláírta az IMF-levelet

Jóváhagyta Traian Băsescu államfő a Nemzetközi Valutaalaphoz intézett szándéknyilatkozatot, amely a kormány vállalásait tartalmazza a nemzetközi hitelezőkkel szemben. Ezt a Victor Ponta vezette kormány új tagjainak hivatali eskütételén jelentette be az államfő. A dokumentum tartalmazza a tavaly ősszel a román kormány által megkötött 4 milliárd euró értékű hitelmegállapodás első és második felülvizsgálati látogatása alkalmából megtárgyalt kötelezettségeket. Az IMF-fel kötött hitelszerződés folytatása december óta kérdéses, miután Băsescu feltételekhez kötötte a szándéklevél aláírását. Azt kifogásolta, hogy a kormány szerinte indokolatlanul akarja növelni hét eurócenttel az üzemanyag jövedéki adóját.

Románia egyebek mellett a veszteséges állami vállalatok átszervezésére, az ipari létesítmények megadóztatására és a gázár liberalizációjának felgyorsítására vállalt kötelezettséget hitelezőivel szemben. Băsescu több ízben leszögezte, csak akkor emeli aláírásával nemzetközi megállapodás szintjére a kormány vállalásait, ha a dokumentumban nem szerepel a jövedéki adó emelése, illetve a kormány által tervezett adókedvezményes hitelátütemezés az eladósodott hitelek számára, amit szintén élesen bírált.

A két éves futamidejű hitelt fele-fele arányban biztosítja az IMF és az Európai Bizottság.

Moldáv kormányfő Washingtonban

Joe Biden alelnökhöz csatlakozva Barack Obama amerikai elnök is megbeszélést folytatott a Fehér Házban Iurie Leanca moldovai miniszterelnökkel. A Fehér Ház közlemé-

nye szerint Obama és Biden egyaránt megerősítette, hogy az Egyesült Államok támogatja Moldova szuverenitását és területi épségét. Biden hangsúlyozta: az Egyesült Államok mélyen elkötelezett az iránt, hogy támogassa az ország európai törekvéseit.

Az amerikai diplomácia vezetője kilátásba helyezte, hogy az Egyesült Államok további eszközöket folyósít a Moldova EU-konformitását kitűző gazdasági reform, elsősorban az ország versenyképességének támogatására.

Kerry kijelentette, hogy Oroszország az energiaellátás és a kereskedelem terén ugyanolyan nyomást gyakorol Moldovára, mint Ukrajnára. Leanca megköszönte az amerikai külügyminiszternek a demokratikus intézmények

kiepítéséhez nyújtott washingtoni segítséget.

A moldovai kormányfő kitért arra, hogy Moldovának az országból az 1992-ben kiszakadt Dnyeszteren túli köztársaság miatt szintén kihívást jelent a kétoldalú viszony Oroszországgal. Leanca kijelentette, hogy kormánya támogatja Ukrajna területi épségének megővését és a szomszéd országban kialakult válság békés megoldását.

Részletekben adják vissza a regadót

Öt év leforgása alatt fizeti csak vissza a kormány a jogtalanul begyűjtött gépkocsiregisztrációs adókat, évente a törvényszék által megítélt összeg 20 százalékát juttatják

műzli

Békedíjasok dömpingje

Vlagyimir Putyin orosz elnök, Edward Snowden amerikai informatikus és Malala Jusufzai, a pakisztáni tálibokkal szembeszálló tinédzser lány is a 2014-es Nobel-békedíjra jelöltek között van. Az orosz államfő győzelmi esélyei az ukrán konfliktus miatt erőteljesen lecsökkentek. Az oslói Nobel-bizottság első idei ülésén jelentette be, hogy 278 jelölt van, köztük 47 szervezet. A neveket a testület a szokásoknak megfelelően nem hozta nyilvánosságra, de a felterjesztők maguk bejelenhetik. A nevek között szerepel Ferenc pápáé is. Kevesebb jelölttel is kiegyeznénk, cserébe több békéért.

vissza a perek nyerteseinek, igaz, az összegeket kiigazítják majd az éves inflációs rátával.

Victor Ponta miniszterelnök azt követően jelentette be, hogy visszafizetik az illetéket, miután az Európai Bíróság úgy döntött, a román állam megsértette az európai uniós jogot, amikor kivetette az adót. A kormányfő leszögezte, a visszafizetések üteme nagyban múlik majd a költségvetés alakulásától. A perek az Európai Bíróság döntése előtt is futószalagon zajlottak Romániában, és ezeket rendre a gépkocsi-tulajdonosok nyerték meg. A mostani kormányrendelet ugyanakkor nem feltétlenül a felperesek érdekeit szolgálja, hiszen eddig körülbelül másfél-két év alatt visszakapták pénzüket, ráadásul kamatostul. A most elfogadott kormányrendelet szerint továbbra is perelni kell a már kifizetett regisztrációs díj visszafizetéséért.

Jogerős a módosult földtörvény

Kihirdette Traian Băsescu román államfő azt a törvényt, amely elővásárlási jogokkal nehezíti meg a román termőföld külföldi tulajdonba kerülését. A jogszabály módosítja a 2001-ben elfogadott 268-as számú földtörvényt. A parlament azért módosította ezt a jogszabályt, mert január 1-től megszűnt a külföldi magánszemélyek földvásárlását megakadályozó moratórium.

Băsescu javaslatára a jogszabályba bekerült az a kölcsönösségi elv is, miszerint az Európai Unió más tagállama-

inak állampolgárai csak annyi földet vásárolhatnak Romániában, amennyit az ő országukban megvásárolhat egy román állampolgár is.

A törvény elővásárlási jogot biztosít a földterület társ-tulajdonosainak, bérlőinek, a szomszédos telkek tulajdonosainak, az adott településen lakó gazdáknak és az államnak. Az átdolgozott törvényszövegbe az is bekerült, hogy az országhatár közeli 30 kilométeres sávban található földterületeket csak a védelmi minisztérium jóváhagyásával lehet eladni.

Megugrott a Jobbik kedveltsége

A tél utolsó hónapja a Fidesz gyengülését és a Jobbik határozott erősödését hozta – áll a Medián február végi felmérésében. A Fidesz fölénye elmarad a négy évvel ezelőtt mért Medián-adattól. Akkor az összes választó 44 (ezen belül a választani tudó „biztos” szavazók 62) százaléka támogatta a négy évvel ezelőtt mért Medián-adattól. Akkor az összes választó 44 (ezen belül a választani tudó „biztos” szavazók 62) százaléka támogatta a négy évvel ezelőtt mért Medián-adattól. Akkor az összes választó 44 (ezen belül a választani tudó „biztos” szavazók 62) százaléka támogatta a négy évvel ezelőtt mért Medián-adattól. Akkor az összes választó 44 (ezen belül a választani tudó „biztos” szavazók 62) százaléka támogatta a négy évvel ezelőtt mért Medián-adattól.

A baloldal közös listájának támogatottsága változatlan, a teljes szavazókorú népesség 23 százaléka támogatná a pártot. A február elején kipattant Simon Gábor-ügyről a lakosság tájékozottnak mondható: a választadók 91 százaléka hallott

hír komment

A baloldali pártok lecserélik nevüket és ezentúl „Összefogás” helyett a „Kormányváltás” nevet veszik fel. Molnár Zsolt, az MSZP kampányfőnöke közölte, hogy „Kormányváltás” lesz a baloldali pártok új szlogenje is. A váltásra azért is van szükség, mert kiderült, hogy a Szepessy Zsolt volt monoki polgármester Összefogás Pártja is országos listát tud állítani, és nem akarják, hogy a választók pusztán félreértésből rájuk ikszeljenek a baloldali pártok helyett. Szigetvári Viktor, az Együtt-PM társelnöke szerint amúgy is tervezték, hogy az utolsó hetekben nem ezzel a névvel kampányolnak. A magyarországi baloldali pártok (MSZP, Együtt-PM, DK, MLP) január közepén állapodtak meg egymással, azóta Összefogásként határozzák meg magukat, a politikusok is az Összefogás tagjaiként szerepelnek a médiában. Már csak azt nem tudjuk, össze fogják-e magukat szedni valaha.

Roncsprogram változásokkal

Több változást is hozhat a hamarosan újrainduló roncsprogram, a támogatási összeg azonban nem változik. Az autógyártók és importőrök egyesülete (APIA) nyomására folytatódó akció fontos változása, hogy a támogatást nem magánszemélyek kapják értékjegy formájában, hanem a márkakereskedők. A roncstelepekre leadható autók kora 8 évre csökken a korábbi 10-ről, az új autó vásárlásakor érvényesíthető támogatási összeg 6500 lej (nagyjából 1500 euró) marad. A tárca idén is 20 ezer értékjegyet bocsát ki 140 millió lej összértékben, amelyeket a regisztrált autók arányában osztanak szét az országban, a programban állami intézmények és vállalatok is

röviden

■ **Nagy valószínűséggel javítja a magyar diplomácia vezetője szerint a magyar-román kapcsolatok légkörét, hogy az RMDSZ bekerült az új román kormányba.** Martonyi János közölte: az erdélyi magyarságnak kell eldöntenie, hogy koalícióra lép-e egy román párttal, vagy úgy dönt, hogy ezt nem teszi meg. Ha az RMDSZ úgy dönt, hogy a magyarság érdekeit szolgálja, ha részt vesz a koalícióban, akkor ezt tiszteletben kell tartani – vélekedett. Maronyi szerint a magyar-román kapcsolatok „jelenleg langyos állapotban vannak, voltak ennél jobbak is”, de az RMDSZ kormányra kerülésre „a légkört nagy valószínűséggel javítja”.

■ **Jogerős ítéletek születtek a futballista-átgazalások ügyében a bukaresti táblabírószágon:** Cristi Borcea hat év négy hónap, George Copos három év nyolc hónap letöltendő börtönbüntetést kapott. Ioan Becali szintén hat év és négy hónapot kapott, további elítéltek: Gigi Nețoiu (három év négy hónap), Gică Popescu (három év egy hónap), Jean Pădureanu (három év négy hónap), Victor Becali (négy év nyolc hónap), Mihai Stoica (három év hat hónap). Ioan Becalinak, Coposnak és Pădureanunak csak büntetésük egyharmadát kell letölteniük, mert már betöltötték 60. évüket.

■ **Nem zároltathatja többé előzetes értesítés nélkül adósai bankszámláját az adóhatóság.** Az erről szóló sürgősségi kormányrendelet február 28-án jelent meg a Hivatalos Közlönyben. Az új rendelkezés szerint az adóhatóságnak értesítenie kell a tartozást felhalmozó magánszemélyt vagy céget az adósságról, s csak 30 nappal a hivatalos kiértesítést követően zároltathatja bankszámláját, amennyiben menet közben sem törlesztett.

▷ részt vehetnek. A hibrid meghajtású autót vásárlóknak további 500 lej értékű ökobónusz jár.

A hazai autópark 2013 végén 5,98 millió gépkocsit számlált, ebből kétmillió személyautó életkora 11–15 év közötti, 1,4 millió pedig 20 évnél öregebb.

RMDSZ: újabb devizahiteles javaslat

Az RMDSZ újabb törvényt nyújt be a devizahiteles problémáinak megoldására. A javaslat szerint a fizetési képtelenség miatt elárverezésre kerülő ingatlanokat az önkormányzatok saját pénzforrásból vásárolhatják meg, s az addigi tulajdonosok, elkerülve a kilakoltatást, a továbbiakban bérelhetik az ingatlant. Az RMDSZ a devizahiteles problémáinak megoldására szolgáló tervezetében azt kéri, hogy a valuta alapú hitelek átváltását nemzeti valutára ne az átváltás napján érvényes valutaárfolyam szerint, hanem a hitelszerződés megkötésének időpontjában érvényes árfolyam szerint számolják. Cseke Attila képviselő szerint a javaslat megoldást jelent a fizetési képtelenné vált fogyasztóknak, de nem nyújt segítséget azoknak, akiknek már elárverezték vagy árverés alatt vannak ingatlanjaik. Újságírói kérdésre válaszolva Cseke elmondta, vannak önkormányzatok, mint Sepsiszentgyörgy, ahol Antal Árpád polgármester már jelezte: ha érvénybe lépne a törvény, élnének a lakásvásárlási lehetőséggel.

Krím: nem csituló ellentétek

Oroszország nem akarja haderejét beküldeni Ukrajnába, és nem is vizsgálja annak a lehetőségét, hogy a Krím félszigetet bekebelezze – jelentette

ki Vladimir Putyin orosz elnök. Közben a félszigeten tartózkodó orosz erők megerősítették ellenőrzésüket a terület fölött. A fekete-tengeri félsziget megszállása miatt az új ukrán kormány invázióval vádolta meg Oroszországot. Moszkva azt állítja, az ott élő orosz lakosság védelmében lépett fel. Az orosz államfő kitaratva emellett, hogy Ukrajnában fegyveres hatalomátvétel történt. Putyin továbbra is Viktor Janukovicsot tartja Ukrajna törvényes elnökének. Korábban Vitalij Csurkin orosz ENSZ-nagykövet azt mondta, Janukovics kérte arra Putyint, hogy avatkozzon be Ukrajnában.

Az orosz törvényhozás felsőháza támogatni fogja a Krími Autonóm Köztársaság Oroszországhoz csatlakozását, ha a Krím félsziget lakossága igent mond erre – közölte Matvienko felsőházi elnök, miután a krími parlament küldöttségét fogadta. A parlament döntést hozott arról, hogy a félsziget csatlakozzon Oroszországhoz – közölte Rusztam Tyemirgalijev krími miniszterelnök. Erről március 16-án tartanak népszavazást.

Közben az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet (EBESZ) Ukrajnába küldött megfigyelői hosszabb próbálkozás ellenére sem jutottak be a Krím félsziget belsejébe. A nemzetközi csoport vezetője, Ács Gábor elmondta: az autonóm köztársaság határán az el nem ismert

krími kormány ellenőrzési pontokat állított fel. Ezeket ismeretlen szervezethez tartozó, egyenruhás fegyveresek őrzik. Az orosz külügy bírálta az EBESZ-t, amiért megfigyelői a krími hatóságok meghívása nélkül próbáltak bejutni a félszigetre.

Olekszandr Turcsinov (a fotón Timosenkóval) ukrán ügyvivő államfő illegálisnak és bohózatba illőnek nevezte a Krími Autonóm Köztársaság parlamentje által az Oroszországhoz való csatlakozásról kiírt népszavazást. Turcsinov közölte, a kijevi törvényhozás eljárást indít a krími parlament feloszlatása és a referendum megakadályozása érdekében. „Ez nem népszavazás, ez egy bohózat, csalás, egy bűntény, amit az Orosz Föderáció hadserege irányít” – fogalmazott.

Első elnökhelyettes Brenzovics

A Kárpátalja megyei tanács ülésén a képviselők Brenzovics Lászlót, a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség (KMKSZ) elnökhelyettesét választották meg kétharmados többséggel a testület elnökének első helyettesévé Ungváron. A magyar politikus, aki képviselőként mostanáig a megyei tanács költségvetési bizottságát vezette, 2006 és 2010 között már betöltötte az önkormányzati testület egyik elnökhelyettesi tisztét.

Brenzovics elmondta: a tanács forró hangulatú ülésén a képviselők kérték az ukrán parlamenttől, hogy az új nyelvtörvény kidolgozásánál vegyék figyelembe a Kárpátalján élő kisebbségek, köztük a magyarok véleményét.

A képviselők kéréssel fordultak az ukrán kormányhoz is, szorgalmazva a Kárpátalján kijelölt új határátkelőhelyek építésének megkezdését, mert míg magyar oldalon javában folynak az előkészületek, addig ukrán részről eddig semmi nem történt.

Változatlan hazai adótervek

A román kormány az államkassza bevételeitől teszi függővé a főbb adópolitikai ígéreteinek megvalósulását, amelyek egyébként változatlanok – derült ki a kabinet programjából. Az új Ponta-kormány is számolt az áfa jelenlegi 24 százalékról 19 százalékra való csökkentésével. A 2012 decemberétől kormányzó Ponta eredetileg azt vállalta, hogy több lépésben csökkenti az áfát, amelyet 2016 végére kellene mérsékelnie 19 százalékra.

A Ponta-kormány azt is vállalta, hogy a jelenlegi egy-százas 16 százalékos személyi jövedelemadó helyett 8 és 12 százalékos kedvezményes szíj vezet be a kiskeresetűek számára. Utóbbi ígéretet csak a költségvetési bevételek függvényében teljesíthetik. A visszaforgatott profit adómentesség tételénél is ugyanezt a feltételt szabta a kormány, akárcsak a tb-járulék csökkentése esetében. Az Emil Boc vezette előző kormány is csökkenteni akarta a járulékot a munkáltatók számára. A Ponta-kormány legutóbb februárban öt százalékos csökkentést helyezett kilátásba, de ennek alkalmazását az IMF-fel folytatott egyeztetésektől tette függővé.

A jogvédőknek nem írhatunk magyarul

Kikkelyenként elemzik a Nyelvi Chartát, arra törekedve, hogy mindegyik javaslatnak legyen törvényi megfelelője – jelentette ki a Mikó Imre jogvédelmi szolgálat tevékenységéről Markó Attila. A képviselő benyújtotta módosító javaslatait az igazságügy, az ombudsman, valamint a diszkriminációellenes tanács működését szabályozó törvényekhez.

Markó szerint a szabályozás visszasságát bizonyítja, hogy éppen a jogvédőkhöz, a diszkriminációellenes tanácshoz vagy az ombudsmanhoz nem lehet magyarul fordulni.

„Attól, hogy az RMDSZ kormányon van, nem fogjuk vissza a gyeplőt, annál is inkább, mert ezek a tényezők benne vannak a Szociáldemokrata Párttal kötött politikai egyezményben” – szögezte le Markó Attila, aki szerint a gyakorlat azt mutatja, az sem mindig elég, ha van egy szabály, mert gyakran az alkalmazás teljes hiányával szembesülnek.

Rámutatott, állandó nyomást kell gyakorolni a közintézményekre, hogy betartsák a két-nyelvűséget, a magyar közösség tagjainak pedig fel kell hívni a figyelmét, hogy éljenek ezekkel a jogokkal. Markó Attila emlékeztetett, a tavalyi jelentésük visszatükröződik az amerikai emberjogi jelentés magyarokról szóló részében. Az Egyesült Államok bukaresti diplomatái részéről nagy az odafigyelés: például a Mikó-per tárgyalásain is állandóan részt vesznek – ezt a figyelmet „ki kell használni”.

A jogvédelmi szolgálat felhívja a figyelmet arra, hogy a törvény lehetőséget biztosít arra, hogy a diákok megkapjanak magyar nyelven is minden, a tanulmányaikkal kapcsolatos dokumentációt, továbbá az elemi iskolában a gyerekek tanulmányi minősítését az ellenőrzőbe magyarul is beírják.

vezércikk

SZÚCS LÁSZLÓ

Hármas sípszóra várva

Ugyan nem rendelkezem megbízható adatokkal, de merem feltételezni, hogy lapunk olvasóinak döntő többsége nem látogatja rendszeresen a romániai labdarúgó bajnokság élvonalbeli mérkőzéseit. Pedig egy-egy rangadón – különösen a kolozsvári vasutas csapat részvétele esetén – módjukban állna megtapasztalni azt a gyűlöletből átitatott magyarellenességet, ami a magyar fociban egészen más üzenetekkel, rigmusokkal, de hasonló hőfokon van jelen. Ez a közeg valamelyest a közhangulat lakmuszpapírja is, ha valamely politikai szereplő a magyar (székely) gumicsontot dobja a mind mélyebb színvonalra zuhanni képes hazai bulvármédia elé, az öltönyös, nyakkendő, kerek mondatokba fogalmazott gusztusos üzenet a csilivili tévéstúdiókon át hamarosán a stadionokban bukkan fel a footballhuligánok esztétikai elvárásaihoz alkalmazkodva. Ezt az üzenet-továbbító szerepet játszotta el a múlt héten a köztársaság elnöke, aki a nagykoalíció szétesése, az új, négy párti kormány összeállása apropóján szinte kizárólag a téma magyar vetületeit, illetve a románokra leselkedő veszélyeket domborította ki sajtómegjelenései alkalmával. S utána volt képe derűsen odaszólni a kabinet eskütétele után a kipróbált szövetségeshez, üdvözölve újabb szerepvállalásukat. Az az egy jó a demokráciában, hogy a leghülyébb elnöknek is lejár egyszer a mandátuma.

Tegyük hozzá, vannak jelei a normalitásnak is, a Steaua futballcsapat minapi kolozsvári meccsén a játékevezető nem áttallotta megállítani a labdát, hogy a bukaresti játékosok, vezetők hallgattassák el a magyarok elüldözésének ismert rigmusát ordibáló bukaresti vendégdrukkereket. Vannak ilyen egyszerű megoldások: amíg nem biztosítottak a civilizált körülmények, nem játszunk tovább. De szép is lenne, ha a kedves sípmester besétálna egy délelőtt a Cotroceni-palotába az örök tisztelgése mellett, udvariasan bekopogna az államfő dolgozószobájába ajtaján, odalépne íróasztalához, köszönné, s felmutatna a zavartan mosolygó Băsescunak egy sárga lapot. Majd hozzátenné: rendeletalkotási, kommunikációs lehetőségeit mindaddig szünetelteti, amíg nem szavatolja, hogy a tisztségéhez illő elfogulatlansággal kezeli országa minden polgárát.

A kolozsvári meccs napján egy másik érdekes bírói döntés is született, az Alkotmánybíróság a tavalyi holland-magyar meccsre emlékeztetve 8–1 arányban utasította vissza a III. Ponta kabinet törvényességét megkérdőjelező ellenzéki beadványt. Remélem, a labda ezután tényleg az új koalíció pályáján, játékosai előtt pattog, s ha másért nem, azért szurkolok, hogy a novemberi választásokig elfogadható színvonalon kormányozzanak. Azért, hogy az elnöki megnyilatkozásokra mind kevesebb, tér, levegő jusson, labda nélkül, sértetten álldogáljon a maga térfelén, várva meccsének végén a hármassípszóra. Persze, bármi is legyen az eredmény, ő mindig bízik majd a hosszabbításban.

Negyedszer került kormányra az RMDSZ

A múlt héten megalakult harmadik Ponta-kabinet két miniszteri tisztsége révén az RMDSZ megalakítása óta negyedszer vállalt szerepet a bukaresti kormányban. Ezt Kelemen Hunorék ezúttal is feltételekhez kötötték. CSEKE PÉTER TAMÁS össze-foglalója.

Két miniszterrel, tizennégy államtitkárral, hét prefektussal, öt alprefektussal vesz részt az RMDSZ a múlt héten hivatalába lépett harmadik Ponta-kabinetben, amelynek programjába bekerültek Kelemen Hunorék kormányzati szerepvállalásának feltételei is. Bár az új kormánynak a bizalmi szavazáskor hatvan százalékos támogatottsága volt a parlamentben, nem lesz könnyű dolga. Az államfő és a hozzá közel álló pártok alkotmányossági kifogásokra hivatkozva akarták – sikertelenül – megakadályozni a hivatalba lépését, lapzártánk után pedig már egy bizalmatlansági indítvánnyal is kellett szembesülnie. Az RMDSZ kormányzati szerepvállalásával ismét feléledt a nacionalista retorika a román politikában.

Kelemen és Korodi a kormányban Victor Ponta miniszterelnök huszonhat tagú kabinet hivatalba lépéséhez kapta meg a parlament támogatását. Ebben 4 miniszterrel-

Az új kabinet néhány tagja a Parlamentben. Fiatalok, technokraták, magyarok

nök-helyettes, 17 miniszter, és nyolc tárca nélküli miniszter foglalt helyet. A miniszterelnök-helyettesek egyben miniszterek is, valamennyien egy-egy tárcat is irányítanak. Az RMDSZ-t Kelemen Hunor miniszterelnök-helyettesként és kulturális miniszterként, Korodi Attila pedig környezetvédelmi miniszterként képviseli a kormányban.

Kelemen még a beiktatása előtt a sajtónak elmondta: a kulturális programoknak és az épített örökség védelmének finanszírozását bővítené a kulturális tárca élén. A politikus két év kihagyás után tér vissza

a tárca élére, amelyet 2010 és 2012 között két és fél évig vezetett. Kifejtette: a távozása óta eltelt időszakban a minisztériumban harmadára csökkent a műemlékvédelemre fordított finanszírozás, ezért elsősorban erre és a szintén elhanyagolt kulturális programokra szeretne forrásokat szerezni a félévi költségvetés-kiegészítésnél.

Korodi Attila már harmadszor tölti be a környezetvédelmi miniszteri tisztséget. Beiktatása előtt arról beszélt: nem tekinti prioritásnak a verespataki aranybánya-beruházást. Emlékeztetett, hogy tavaly a Szená-

tus elutasította a beruházást elősegítő törvénytervezetet, és ha ez várhatóan végleges döntéssé válik, akkor a verespataki beruházást vizsgáló parlamenti különbizottság javaslata értelmében a környezetvédelmi minisztériumnak el kell végeznie néhány kutatást. „Van egy megelőlegezett döntés, amit ha véglegesítenek, további kutatásokat kell végeznie a minisztériumnak” – mondta a Korodi Attila.

Két ifjú hölgy volt a meglepetés

A Szociáldemokrata Párt (PSD) két kisebb koalíciós partnere, a Konzervatív Párt (PC) és a Románia Haldásáért Országos Szövetség (UNPR) egy-egy miniszterelnök-helyettesi és két-két miniszteri posztot kapott a kormányban. Daniel Constantin, a PC elnöke a miniszterelnök-helyettesi tisztség mellett a mezőgazdasági szaktárcát, Gabriel Oprea, az UNPR elnöke miniszterelnök-helyettesként a belügyi tárcát is vezeti.

A kormány gerincét azok a szociáldemokrata miniszterek alkotják, akik tagjai voltak a liberálisok részvételével alakított korábbi, második Ponta-kabinetnek. Így Titus Corlăţean külügyminiszter, Mircea Duşa védelmi, Remus Pricopie oktatási, Robert Cazanciuc igazságügyi, Eugen Teodorovici az európai pénzek minisztere és Liviu Dragnea regionális fejlesztési és közigazgatási miniszter marad. Ez utóbbi a PSD részéről a miniszterelnök-helyettesi tisztséget is betölti. Szintén az előző kormányból hivatalában marad Liviu Voinea költségvetésért felelős tárca nélküli miniszter.

Ioana Petrescu, a pénzügyi tárca Harvardon végzett fiatal vezetője

A liberálisok ellenzékbe vonulásával megüresedett tárcák többségét szintén a szociáldemokraták vették át: Dan Şova a szállításügyi, Nicolae Bănicoiu az egészségügyi, Ioana Petrescut a pénzügyi, Rovana Plumb a munkaügyi, Constantin Niţă pedig a gazdasági minisztériumot. Az új kormánytagok között szerepel többek között Szabó Gabriella volt román sportcsillag. A híres atléta az ifjúsági és sportminisztérium élére került.

A román média számára elsősorban Ioana Petrescu és Szabó Gabriella kinevezése jelentett meglepetést. Előbbi elsősorban életkora miatt, az új pénzügyminiszter ugyanis mindössze 34 éves. Ioana Petrescu korábban Victor Ponta államtanácsosa volt. A Harvard Egyetemen doktorált, gazdasági és matematikai tanfolyamon vett részt a Wellesley kollégiumban, ahol 2003-ban summa cum laude kitüntetéssel végzett. Meghallgatása előtt a parlamentben kifejtette, célja az adózókat egyformán kezelő jogszabály kidolgozása.

Esküre kész kormánytagok a Cotroceni-palotában

Szabó Gabriella kinevezése is váratlanul érte a közvéleményt. A magát félig magyarnak valló beszercei sportoló 2006-2013 között a Román Atlétikai Szövetség alelnökeként tevékenykedett, 2011 óta tagja az Európai Atlétikai Egyesület végrehajtó bizottságának. 2007-ben beválasztották a Nemzetközi Atlétikai Szövetség (IAAF) nőbizottságába. A bukaresti testnevelési egyetemen doktorált, 2013 februárja óta a most elődjének számító Nicolae Bănicoiu tanácsadójaként dolgozott. A többszörös olimpiai és világ bajnok 1999-ben a világ legjobb atlétájának kijáró kitüntetést kapta meg.

Két magyar prefektus Azt is tudni lehet, hogy az RMDSZ kormányra lépése eredményeként magyar prefektusa lesz Brassó és Maros megyének. Antal Árpád sepsiszentgyörgyi polgármester e tisztségek elosztásának háttéréről a sajtónak elárulta: a székelyföldi RMDSZ-es politikusok lemondtak arról, hogy Hargita és Kovászna megyének magyar kormány megbízottja legyen, Maros megye javára. Maros megyének ugyanis a rendszerváltás óta nem volt magyar prefektusa. Ezt a tisztséget azért is volt könnyű megszerezni, mert a jelenlegi román kormány megbízott, Corneliu Grosu a napokban nyugdíjba vonul.

Kovács Péter főtitkár tájékoztatása szerint az RMDSZ azokban a megyékben kért alprefektusi tisztségeket, ahol meghatározó a magyar közösség aránya. A politikus három partiumi megyét, (Bihar, Szatmár és Szilágy), valamint a székelyföldi

Az RMDSZ eddigi kormányzati szerepvállalásai

Az RMDSZ először 1996 és 2000 között kormányzott közösen a Demokratikus Konvencióval Victor Ciorbea, Radu Vasile és Mugur Isărescu miniszterelnöki mandátuma alatt. Ebben az időszakban a turisztikai és az egészségügyi, illetve a nemzeti kisebbségekért felelős minisztériumot kapta meg. 2004 és 2008 között a DA Szövetséggel, majd a liberálisokkal kormányzott, Călin Popescu Țăriceanu miniszterelnöksége idején. Az RMDSZ-é volt ebben az időszakban a művelődési, a távközlési, a fejlesztési és a környezetvédelmi tárca, illetve egy ideig megbízott gazdasági és kereskedelmi minisztere is volt. 2009-ben került ismét kormányra. Ekkor egy miniszterelnök-helyettesi tisztséget, és három miniszteri posztot kapott: az egészségügyi, a környezetvédelmi és a művelődési tárca élére került RMDSZ-es politikus.

▷ megyéket említette, ahol nem sikerül prefektusi tisztséget szerezni. Kovács Péter hangsúlyozta, csakis erdélyi megyékről tárgyal az RMDSZ. Ezt azért tartotta fontosnak, mert a korábbi kormányok idején előfordult, hogy az RMDSZ-nek a Kárpáton kívüli régiókban is adtak prefektusi tisztséget. Azt is elmondta, hogy az RMDSZ illetékes megyei szervezetei tesznek javaslatot a prefektusok és alprefektusok személyére vonatkozóan. A kormány megyei képviselői a miniszterelnök kinevezésével kerülnek a tisztségbe.

Csupán az *Erdélyi Riport* lapzártája után derült ki, hogy milyen minisztériumokban kap államtitkári tisztségeket az RMDSZ. Az már bizonyos: Király András jelenlegi oktatási államtitkár és az Etnikumközi Kapcsolatok Hivatalát államtitkári rangban vezető Laczikó Enikő megőrzi tisztét. Mindezek mellett az RMDSZ különböző kormányügynökségek és hatóságok vezetői posztját is megkaphatja, elsősorban azokat, amelyeket korábban liberálisok töltöttek be.

Kelemen Hunor és Traian Băsescu kézfogása az eskütétel után. Gesztuspolitika

Államfői, ellenzéki összetűz Az új Ponta-kabinet a legelső, múlt csütörtöki ülését a programja elfogadásával kezdte. Ez szinte teljes egészében a 2012-ben elfogadott kormányprogramból ihletődött, csupán néhány azóta megvalósult célkitűzést és a korábban kormányzó pártszövetség (USL) nevét kellett törölni a dokumentumból. Emellett az új program az RMDSZ kormányzati szerepvállalásának feltételeit rögzítő pártközi egyezség legfontosabb elő-

írásait is átvette (lásd keretes írásunkat).

A program elfogadása Victor Ponta és Traian Băsescu államfő megállapodásának része volt: az elnök azzal a feltétellel nevezte ki az új minisztereket, hogy Ponta a parlament előtt vállal felelősséget az RMDSZ-szel kötött megállapodás nyomán kialakított programjáért. A miniszterelnök lapzártánk után, kedden járult a parlament elé, hogy felelősséget vállaljon az új kabinet programjáért. A program automatikusan megkapja a törvényhozás jóváhagyását, ha a honatyák nem buktatják meg a kormányt. Az ellenzéki Demokrata Liberális Párt (PDL) máris jelezte, bizalmatlansági indítvány terjeszt be a kormányzati felelősségvállalás megakadályozására.

A PDL előzőleg az alkotmánybírárságon megtámadta a kormányátalakításról szóló parlamenti határozatot. Az ellenzéki párt ugyanis – akárcsak az államfő – alkotmányellenesnek tartotta, hogy Victor Ponta nem kért parlamenti megerősítést az új kormány programjára, amely szerintük

„Szerintem nem tárgyalunk rosszul”

„Annál többet, mint amennyit elértünk, nem lehetett kialakítani a román pártokkal – jelentette ki az RMDSZ és a koalíciós pártok közötti megállapodásról BORBÉLY LÁSZLÓ. A politikai alelnököt CSEKE PÉTER TAMÁS kérdezte.

Az RMDSZ kormányzati szerepvállalását bizonyos feltételekhez kötötte. Ezek egy politikai megállapodásba, utóbb pedig a kormányprogramba is bekerültek. Elégedett-e a román koalíciós pártokkal kötött megállapodással?

Annál többet, mint amennyit ebben a megállapodásban elértünk, nem lehetett kialakítani a román pártokkal. Emlékeztetnék mindenkit: azzal a Szociáldemokrata Párttal (PSD) kormányozunk most, amely közel két éve többek között a Marosvásárhelyi Orvosi és Gyógyszerészeti Egyetem (MOGYE) ügye miatt buktatta meg az Ungureanu-kormányt. Ennek ellenére a MOGYE magyar tagozatának kérdése

bekerült a megállapodásba. Ez azért értékelendő, mert úgy tűnik, végre megoldódik ez az ügy. Arra is figyelmeztetnék mindenkit, hogy ha mi nem léptünk volna kormányra, akkor súlyos kormányválság lett volna. Az ellenzéknek nincs parlamenti többsége, szét van szabdalva, tehát nem lehetett volna egy másik kormánytöbbséget kialakítani. Visszatérve a kérdésre: szerintem elfogadható egyezség született az RMDSZ és a román pártok között a közös kormányzásról.

Nem gyengíti ezt a megállapodást, hogy nincsenek benne határidők az RMDSZ feltételeinek teljesítésére?

A megállapodásban nincsenek határidők, de ez nem jelenti azt, hogy később nem ülhetünk le a román pártokkal határidőkről is beszélni. Most nem akartuk ezt az egyezséget határidőkre kihegyezni. Tudjuk, hogy kampányév van, így is nagy nyomás nehezedik a pártokra. Ám

például a zászlótörvénnyel kapcsolatban az az egyezség, hogy minél hamarabb a parlament elé kerül.

A román nacionalista szervezetek, az ellenzéki pártok máris támadják Victor Pontát az RMDSZ-szel kötött megállapodás miatt. Az államfőhöz közel álló Népi Mozgalom Pártjának képviselője, Elena Udrea éppen a zászlótörvénnyel kapcsolatban jelentette ki: alkotmánybíráshoz fordulnak, ha egy ilyen jogszabályt elfogad a parlament. Ezt hogy kommentálja?

Hát én főleg azokat a székelői atyafikat kérdezném erről, akik annak idején körbehordozták Elena Udreát Székelyföldön, mert támogatta a székelői beruházásokat. Nyilván, akkor Udreának más érdekei voltak, együtt kormányzott az RMDSZ-szel. Mi tudjuk, hogy ő milyen politikus, csak a saját érdekeit követi. Most éppen úgy gondolja, hogy pártja sok magyar szavazatra nem számíthat,

megváltozott azáltal, hogy a miniszterelnök politikai megállapodást kötött az RMDSZ-szel. Traian Băsescu is azzal érvelt: az új kormánykoalíció nem folytathatja a 2012-es választások után megszavazott kormányprogramot. Rámutatott: a választásokon a Szociálliberális Szövetség (USL) kapott bizalmat, amelyből a liberálisok kiléptek. Úgy vélekedett: amennyiben Ponta az RMDSZ-szel akar kormányozni, akkor a közös céljait tartalmazó politikai egyezményt legalább a parlamentnek legitimálnia kell, ha már a választóktól nem kapott rá felhatalmazást.

Az alkotmánybíróság azonban „mint elfogadhatatlant” elutasította el a beadványt. A testület elnöke, Augustin Zegrean már a bírák szombati ülése előtt kijelentette, hogy a hivatalba lépett új miniszterek legitimitásához nem fér kétség. Megjegyezte: konszolidált demokráciákban nem fordulhat elő ilyen helyzet, a maga részéről nem talált hasonló precedenst más uniós tagállamban.

ezért a román szavazatokra pályázik a nacionalista retorikával. Amikor mi kormányra kerülünk, az ellenzéki román pártok egymást licitálják túl a magyarellenes kijelentésekkel. Ez történik most is, látjuk, hogy beindult a nacionalista retorika. A román politikában ugyanis nincsenek életre szóló szövetségek. Emlékeztetnék arra, hogy Emil Boc kolozsvári polgármester – aki a magyarság körében az egyik legnépszerűbb román politikus – annak idején a Bibliára esküdött, hogy nem szövetkezik a magyarokkal, utóbb pedig az RMDSZ-szel kormányzott majd-

Az RMDSZ kormányra lépésének feltételei

Kelemen Hunor szövetségi elnök a koalíciós szerződéssel egy időben politikai megállapodást kötött a három román koalíciós párt elnökével. Ez a dokumentum az RMDSZ kormányzati szerepvállalásának feltételeit tartalmazza. Egyebek mellett leszögezi: a felek csak közös megállapodással dönthetnek az alkotmánymódosításról, az ország közigazgatási-területi újrafelosztásáról, amelynek figyelembe kell vennie a térségek különböző történelmét, kultúráját és hagyományát. A megállapodás kitér a Marosvásárhelyi Orvosi és Gyógyszerészeti Egyetem (MOGYE) magyar tagozatának megalakítására különálló intézetek révén. A szöveg úgy fogalmaz, hogy ezt a kérdést a MOGYE román és magyar oktatóinak 2012. szeptember 22-én aláírt megállapodása értelmében kell rendezni. A felek vállalták, hogy konzultálni fognak a magyar kisebbség nyelvi, kulturális és oktatási identitásával kapcsolatos valamennyi kérdésben, akárcsak az oktatási törvény bármely módosításáról. A dokumentum leszögezi azt is, hogy az új parlamenti többség támogatja a nemzeti kisebbségek által már elnyert jogok megőrzését. A felek vállalták a Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Chartájának romániai alkalmazását, a kisebbségi törvénytervezet elfogadását, a kolozsvári Kisebbségkutató Intézet anyagi támogatását, valamint az egyházi ingatlanok restitúciójának felgyorsítását. A felek vállalták a decentralizáció folytatását, valamint egy olyan törvénytervezet kidolgozását és elfogadását, amely lehetővé teszi a helyi önkormányzatoknak, hogy saját zászlójukat is kifüggeszthessék az alárendeltségükbe tartozó intézményekre a román és az uniós zászló mellett. A megállapodás kitér az észak-erdélyi autópálya építésének folytatására is.

nem három évig. Tudjuk, hogy Traian Băsescu is népszerű némely magyarok lakta régióban. Egyesek elfelejtik, hogy az államfőnek nagyon durva megnyilvánulásai is voltak. Ő mondta azt például, hogy Tőkés Lászlót meg kellene fosztani a román állampolgárságától. Legutóbb pedig, az RMDSZ kormányra lépésekor kijelentette: szerinte az egészségügyben a magyar betegeknek tolmácsokon keresztül kellene kommunikálniuk az orvosokkal. A román politikusoknak is vannak érdekeik, nekünk pedig az az érdekünk, hogy a magyarságnak valahogy jobb legyen, és azt kell valahogy kisakkoznunk, hogy nem megalázkodva, de ott legyünk a döntéshozatalnál.

Az RMDSZ-nek két miniszteri tisztsége már van, és a későbbiekben tizennégy államtitkári posztot kap a kormányban. Hogyan jutottak arra az egyezségre, hogy éppen a művelődési és a környezetvédelmi tárca kerüljön az RMDSZ-hez?

A tárgyalásokon általában azok kezében van a döntés, akik ajánlatokat

tesznek. Mi megkérdeztük tőlük, hogy milyen minisztériumokat ajánlanának. Victor Pontaék a művelődési minisztériumot és egy másik tárcát ajánlották, nem a környezetvédelmit. A művelődési tárcát azért, mert eleve össze volt kapcsolva miniszterelnök-helyettesi tisztséggel, amelyet Kelemen Hunor foglalhatott el. Erről nem volt vita, csak a másik minisztériumról. Azt hiszem, hogy nem tárgyaltunk rosszul, a környezetvédelmi minisztérium nagyon fontos tárca. Kicsit hazabeszélek, de vissza kellene hozni ezt a minisztériumot arra a szintre, amelyen 2012 előtt volt. Az én miniszteri mandátumom után nagyon legyengült, igaz, jóval kevesebb pénzt kapott a költségvetésből. Most háliszennek Korodi Attila került az élére, és én majd tanácsaimmal segíthetem, hiszen korábban mindketten vezettük már ezt a minisztériumot.

Milyen minisztériumokban lesznek RMDSZ-es államtitkárok?

Ez a későbbiekben derül ki. Vannak már erről elképzeléseink.

Juncker mögé állt Dublinban a Néppárt

Európai szintű kisebbségi keret-szabályozás megalkotását kérő választási programot fogadtak el az Európai Néppárt (EPP) kongresszusának küldöttei. Eldőlt az is, hogy az EPP Jean-Claude Junckert jelöli az Európai Bizottság elnöki tisztségére. CSEKE PÉTER TAMÁS az RMDSZ kongresszusi küldöttségének vezetőjét, BORBÉLY LÁSZLÓT kérdezte.

Jó lóra tett az RMDSZ az Európai Néppárt (EPP) múlt heti kongresszusán: a legnagyobb páneurópai pártcsalád azt a Jean-Claude Junckert jelölte az Európai Bizottság elnöki tisztségére, akit a Szövetség küldöttsége is támogatott. A Borbély László vezette RMDSZ-es delegációnak azonban ennél is fontosabb volt, hogy az EPP olyan választási programot fogadott el, amely európai szintű kisebbségi keretszabályozás megalkotását kéri az EU-tól. A Dublinban tartott kétnapos kongresszus megerősítette tisztségében Joseph Daul pártelnököt, míg az ukrán válság kapcsán állásfoglalásban ítélte el az orosz katonai agressziót.

Nyitott a küzdelem Barroso helyéért „A verseny szoros volt, de természetesen Juncker megválasztása nem a mi szavazatunkon múltott” – ismerte el az *Erdélyi Riport*nak a kongresszus után Borbély László, aki örömdetesnek tartja, hogy az EPP a volt belga kormányfőt jelöli az Európai Bizottság élére, akit az Unió emblemikus figurájának tart. „Ha a

Jean-Claude Juncker válthatja az Európai Bizottság élén Barrosot

„A verseny szoros volt, de természetesen Juncker megválasztása nem a mi szavazatunkon múltott”

A dublini kongresszus helyszínének bejárata

kisebbségi kérdésekről van szó, akkor meggyőződésünk, hogy nyitottabb francia ellenjelöltjénél, Michel Barniernél” – magyarázta arra utalva, hogy Barnier volt Juncker legesélyesebb kihívója a kongresszuson. Borbély elárulta: háttérbeszélgetések előzték meg az RMDSZ-küldöttség döntését, hogy a belga politikust támogassák a szavazáskor. Joseph Daul elnökkel, az EPP más vezető politikusaival is egyeztettek, és nem befolyásolta lépésüket az, hogy a Fidesz küldöttsége Michel Barniert támogatta. Sokat nyomott a latban, hogy az Angela Merkel vezette német delegáció számára Jean-Claude Juncker volt a favorit.

Az EPP döntésével megnyílik a küzdelem a pártcsaládok között az Európai Unió legfontosabb tisztségéért. Jean-Claude Juncker legfontosabb ellenjelöltjei a liberálisok részéről a szintén volt belga kormányfő Guy Verhofstadt, míg a szocialisták részéről az Európai Parlament jelenlegi elnöke, Martin Schulz lesz. Az Európai Bizottság elnökét a tagor-

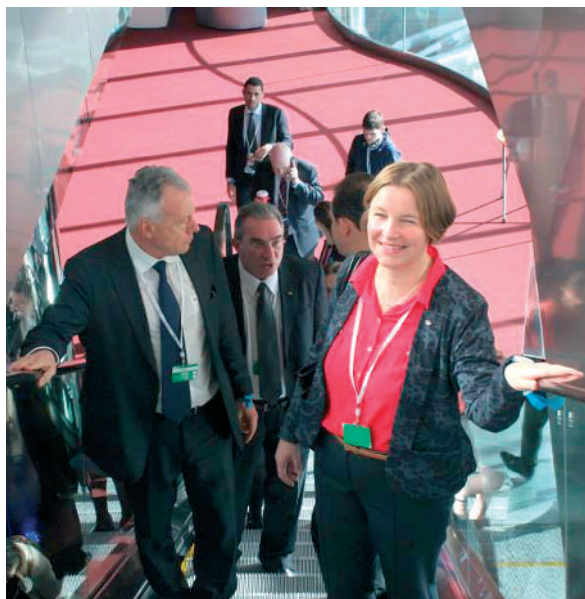
szágok állam- és kormányfői jelölik, majd az EP választja meg. Jóllehet a Lisszaboni Szerződésből ez közvetlenül nem következik, az állam- és kormányfőkre nagy nyomás hárul, hogy annak a pártnak a választottját jelöljék majd a tisztségre (minősített többséggel), amelyik a legtöbb helyet szerzi meg az EP-ben. A szerződés csupán arról rendelkezik, hogy az Európai Tanácsnak a választások eredményeinek figyelembevételével kell jelölnie valakit a posztra. Ez elvileg a legtöbb szavazatot összegyűjtő párt jelöltje lehet, de van olyan értelmezés is, miszerint az lehet a befutó, aki parlamenti többséget lesz képes összehozni a választások után.

Juncker esélyeiről szólva Borbély emlékeztetett: egyelőre úgy néz ki, szoros a verseny az EP-választásokon a két nagy európai pártcsalád között a brüsszeli mandátumokért. „Lehet, néhány szavazaton múlik, hogy a szocialisták vagy az EPP szerzi meg a legtöbb képviselői helyet” – magyarázta.

Hivatkozni lehet az EPP programjára Az RMDSZ politikai alelnökétől megtudtuk: az EPP Dublinban olyan programot fogadott el, amelynek értelmében az Uniónak keretszabályozást kellene kidolgoznia a nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek és közösségek védelme érdekében. A dokumentum utal arra, hogy az egyes országokban fellelhető kedvező kisebbségvédelmi gyakorlatot a többi tagállamban is hasznosítani kellene a kisebbségi közösségek jogbiztonságának növelése és új jogok érvényesítése érdekében. A választási programhoz a módosító javaslatot a programalkotó munkacsoport ülésén a kezdeményező RMDSZ a FIDESZ-szel, az MKP-val és a német CDU-val közösen nyújtotta be és a jelenlévők egyhangúlag fogadták el.

„Az eredményt áttörésnek tekintem, mert tudjuk, az EPP több vezető politikusa nemigen nyitott a

Borbély felszólalt a krími válság ügyében

Borbély László az Európai Unió és a Keleti Partnerséghez tartozó országok kapcsolatáról, illetve ennek a régiónak a szomszédságpolitikai kilátásairól és kihívásairól tartott előadást Dublinban. A képviselőház külügyi bizottságának elnöke elmondta, Románia, az Európai Unió és a NATO különös figyelemmel kíséri a közvetlen szomszédságában levő Moldova európai útját, és támogatja Ukrajna gazdasági fejlődését, területi integritását. „Aggódva követjük a Krím-félszigeti konfliktusos eseményeket, amelyek közvetett módon befolyásolhatják az ukrajnai nemzeti kisebbségek sorsát, amelyet immár nem csak Oroszország túlkapasai, de az ukrán kisebbségi nyelvtörvény visszavonásáról szóló döntések is érintenek” – jelentette ki az RMDSZ politikai alelnöke. Az *ukrajnai krízis és a Keleti Partnerség megerősítése* című panelbeszélgetésen, amelyen a közép-kelet-európai régió volt miniszterelnökei és egyes külügyminiszterei is jelen voltak. Borbély hangsúlyozta, a Keleti Partnerség program az elmúlt években sok előnnyel járt Ukrajna és a kárpátaljai magyarság számára, a jelenleg kialakult belpolitikai válságot pedig további tárgyalások útján kell megoldani.

kisebbségi kérdésekre. A spanyolok a katalánok és a baszkok elszakadási törekvései miatt minden ilyen kezdeményezést próbálnak elutasítani. Az olaszok és a franciák is idegenkedve viszonyulnak a kisebbségi kérdésekhez. Keményen kellett tárgyalnunk azért, hogy bekerülhessen a választási programba a kisebbségi keretszabályozás ügye” – mondta a politikus.

Borbély emlékeztetett arra, hogy a programalkotás több mint egy éve kezdődött az Európai Néppártban. A kisebbségekre vonatkozó javaslat előzménye az Európai Néppárt 2009-es bonni kongresszusi határozata és a 2012-ben elfogadott EPP program volt, amely kisebbségi fejezetet is tartalmaz. A választási programmal teljessé vált az Európai Néppárt elkötelezettsége a kisebbségvédelem területén. A politikai alelnök szerint a lépés gyakorlati eredményeként az új összetételű Európai Parlament

Emelkedőben az RMDSZ delegáció – Dublinban

„Lehet, néhány szavazaton múlik, hogy a szocialisták vagy az EPP szerzi meg a legtöbb képviselői helyet”

Winkler, Hegedüs, Vincze, Borbély

megalakulása után az RMDSZ hivatkozhat majd a legnagyobb európai pártcsalád programjára, és a szocialisták is egyetértenek majd azzal, hogy az Uniónak át kell értékelnie a kisebbségpolitikáját. „Lehet, néhány szavazaton múlik, hogy a szocialisták vagy az EPP szerzi meg a legtöbb képviselői helyet” – fogalmazott Borbély.

Borbély beszélgetett Timosenkóval Az alelnök beszámolója szerint a krími válság rányomta bé-

lyegét a dublini kongresszusra. Az értekezlet végén a küldöttek Ukrajna uniós csatlakozási perspektívára utaló kitévelt fogadtak el. A néppárti állásfoglalás emlékeztet az EU alapszerződés 49. cikkére, amelyik leszögezi, valamennyi európai ország rendelkezik a csatlakozás kilátásával, feltéve, hogy hű marad a demokratikus alapelvekhez, tiszteletben tartja az alapvető szabadságjogokat, az emberi és kisebbségi jogokat, és szavatolja a jogállamiságot. Az ukrán válság kapcsán a dublini állásfoglalás elítélte az orosz katonai agressziót, a nemzetközi jog megsértésének minősítette azt, és felszólították Vlagyimir Putyin elnököt az orosz fegyveres erők visszavonására Ukrajnából. „Ez egy nagyon kemény nyilatkozat volt” – mondta Borbély.

A néppárti kongresszus amúgy ovációval köszöntötte a vendégként résztvevő Julija Timosenko volt ukrán kormányfőt és Vitalij Klicsko bokszvilágbajnokot, pártelnököt. Timosenkóval volt alkalma beszélgetni Borbély Lászlónak is. „Felkavaró volt. Odamentem hozzá, és elmondtam neki, hogy romániai magyar vagyok. Közöltem, nekünk is nagyon fontos, ami Ukrajnában történik, és érdekünk, hogy Kijev az Unióhoz közeledjen. Meghatotta, amikor emlékeztettem, hogy 1989-ben Romániában 1600 ember halt meg a forradalomban és Marosvásárhely fekete márciusakor” – mondta az RMDSZ politikai alelnöke.

Európai tagság az RMDSZ Nőszervezetének

Tagjai sorába fogadja az RMDSZ Nőszervezetét az Európai Néppárt Nőszervezete. Ezt az Európai Néppárt (EPP) kongresszusán közölte Doris Pack, az EPP Nőszervezetének elnöke. A politikai döntést az április 8-i közgyűlésen erősítik meg. „Egy olyan európai család része lettünk, amely révén hatékonyabban tudjuk képviselni az erdélyi magyar nők érdekeit. Az EPP Nőszervezete egy komoly nemzetközi befolyással bíró hálózat, amely céljaink megvalósítását segíti majd képzések, csereprogramok és más együttműködési lehetőségek megteremtése által. Így hatékonyabbak leszünk, több jól felkészült hölgy fog szerepet vállalni az erdélyi közéletben” – nyilatkozta Dublinban Hegedüs Csilla, az RMDSZ Nőszervezetének EP-képviselőjelöltje. Doris Pack elmondta: az Európai Néppárt Nőszervezete a közelgő EP-választási kampányban folyamatosan együtt fog dolgozni tagszervezeteivel, hogy minél hatékonyabban segíteni tudja a női jelöltek munkáját

Akkor lesz nagy baj, ha az ukrán demokratizálódás nem történik meg

TAMÁS PÁL szociológus, a budapesti Corvinus Egyetem kutatóprofesszora, a moszkvai Lomonoszov egyetem tanára. A térség alapos ismerőjét az ukrán-orosz konfliktusról kérdezte **PARÁSZKA BORÓKA**.

Milyennek tűnik az ukrán-orosz konfliktus „belülről”, mi az, amit mi, az Unión belül mindebből megérthetünk, elfogadhatunk?

Dühöngök kimondhatatlanul, mert az emberek úgy beszélnek az orosz-ukrán ügyekről, hogy fogalmuk sincs a háttérrel. Három hónapja húzódik az ukrán válság, ez nem most, a Majdan téren kezdődött. Ez a krízis egy nagy és fontos ország régóta húzódó problémáit jelzi, amelyek 45 millió embert érintenek. Ukrajnát mai állapotában különböző területek alkotják, ezeknek egy részét, még a szovjet időkben „tisztították” meg az ott élők. Így jött létre Ukrajna, amellyel kapcsolatban most úgy csinálunk, mintha egy homogén állam lenne. Soha nem volt az. Ez egy átmeneti állam, átmeneti identitásokkal, világképekkel, nyelvhasználattal. Ezt az államot belülről a hatalmi elit paktumai, kívülről az ebben érdekelt keleti és nyugati nagyhatalmak – nevezzük most így – tartották életben. A Majdanon végül úgy alakultak az események, hogy az ukrán állam belső bomlását nem sikerült kézben tartania se az elitnek, se az ellenelitnek, sem az utcának magának. Így beindultak mindenfajta egyoldalúságok. Ez alatt azt értem, hogy e bonyolult egyensúlynak valamelyik szegmense a maga világképét, hagyományait abszolutizálta. Az ostobán viselkedő autokratikus államhatalommal szemben nem demokraták, hanem igen erős, nacionalista ellenálló csoportok szerveződtek és léptek fel. Ezeknek az erőknél legalább az egyharmada a magyar Jobbikhoz hasonlítható. A lázadás utolsó szakaszában még ettől is jobb-

Nem egyértelmű, hogy valaki, akit Ivanovnak hívnak, az orosz vagy ukrán. Ismerek olyan orosz anyától származó fiatal értelmiségit, aki magát vadul ukránnak vallja, és ismerek olyan ukrán származású embert, aki oroszként él

ra álló igen radikális „posztnyilasista” csoportok működtek, fiatal emberek, akik a negyvenes évek németekkel kollaboráló politikai alakulatait követték. A hatalom az ölükbe hullott, mert a kormányoldal mindent megtett, hogy a tüntetéseknek ne legyen rendes kimenetele. Végül ezek a fiúk maradtak az utcán, ezekkel a világképekkel, és átvették a hatalmat. Az első dolguk az volt, hogy a bonyolult etnikai-nyelvi egyensúlyt, amely mégiscsak létezett Ukrajnában (ha nem is arányosan és méltányosan) fölrúgták. Megszüntették azt a nyelvi törvényt – ennek a jelentőségét a romániai magyar olvasónak fel kell tudnia mérni – amely elismerte a regionális nyelveket. Ukrajnában milliós városok vannak, ahol a használt nyelv az orosz. Odesszát, Harkovot nyelvi szempontból lemosták a térképről, mindaddig, amíg 2012-ben el nem fogadtak egy nyelvtörvényt. Ez lehetővé tette, hogy az említett nagyvárosokban az ukrán mellett – amelyet a lakosság hatvan százaléka nem beszél – használni lehessen az orosz is. Két nappal a hatalomátvétel után az ukrán hatalom első döntése az volt, hogy ezt a jogszabályt hatályon kívül helyezte. Az eredmény, hogy a sok-sok millió ember, akiket mindez nyelvileg, kulturálisan hátrányosan érintett, megmozdult. Oroszország pedig anyaországgént – nem egy tízmilliós országként, hanem világhatalomként – lépett. Így indult ez a történet.

Lehet-e ebből a konfliktussorozatból háború?

Nem, ha Putyin nem bolondult meg, akkor nem akar háborút. Nincs is erre szükség, mert az ukránok oly mértékben meg vannak rémülve az orosz fenyegetésektől, hogy átálltak a főtisztjeik, bomlik a hadseregük.

Ukránok álltak át, vagy ukrainai oroszok?

Nem egész világos, hogy ki kicsoda Ukrajnában. A modern Ukrajnában nem rögzítik a nemzetiségi hovatartozást adminisztratív szinten. Az oroszok és az ukránok kulturális szempontból közeli. Nem egyértelmű, hogy valaki, akit Ivanovnak hívnak, az éppen orosz vagy ukrán. Ismerek orosz anyától származó fiatal értelmiségit, aki magát vadul ukránnak vallja, és ismerek ukrán származású embert, aki oroszként él. A szeverasztropoli hadi kikötőben, ahol az ukrán flotta állomásozik, kikapcsolták a villanyt. Nem kell jelentős nemzetárulás ahhoz, hogy az orosz többségű városi tanács az ott állomásozó ukrán támaszponttól elvágja az energiaforrást. Mi következett ebből? Nem a hősi ellenállás, hanem az, hogy a tíz hadihajó eltűzött Odessza felé, azzal, hogy inkább onnan védik az ukrán tengeri határokat. Magyarul: leléceltek. Hasonlóan járnak el a többi ukrán támaszponton.

Mi kell ahhoz, hogy konszolidálódjon a helyzet?

Gesztusokat kell tenni az ukrán politika az orosz kisebbség felé. Még egyszer: nem hat százalékról van szó, nem tízről. Nyelvhasználati szempontból a többség orosz. Adminisztratív szempontból a lakosság egyharmadáról, feléről beszélünk, az összes fontos ipari nagyvárosban, kikötőben, bányában többségben vannak az oroszok. És számukra erőteljes gesztusokat kell tenni.

Ez mit jelent?

Szabad nyelvhasználatot. Kijev egy 4-5 milliós, igazi európai nagyváros, az orosz kultúra egyik központja. Felmérések szerint a lakosság bő kétharmada oroszul „gondolkodik”. Ezzel szemben a városban csak tíz-tizenöt orosz középiskola van. Az orosz nyelvű ukránoknak nincs választásuk.

Tamás Pál
szociológus,
a szovjet
utódállamok egyik
avatott ismerője

Az orosz nyelvű ukrán nem adhatja a gyereket orosz iskolába. Pedig a város utcáin most is oroszul beszélnek, ha felszállok a villamosra, és jegyet kérek, akkor azt oroszul teszem. Ukrajnában bármilyen állami egyetemen kizárólag ukránul lehet tanulni. Sokszor nincsenek ukrán tankönyvek, csak orosz kiadások, ennek ellenére ez az oktatás menete. Az ukrán nyelvtörvény olyan intoleráns, hogy nincs az az elvadult román nacionalista, aki Romániában ilyenről merne álmodni. Az ukrán államiság ott rombolta a kisebbségi, elsősorban az orosz kulturális hagyományokat, ahol tudta. 1989-ben nem volt szabad megszólalni az ukrán tévében oroszul, mert az nem volt állami nyelv. Ez azóta némileg puhult, innen indult a mai helyzet. Amióta megjelentek Kijevben a Nyugat-Ukrajnából, Galíciából, Bukovinából származó helyi ukrán, nemzeti mozgalmárok, ezek a nemzeti mozgalmak radikalizálódtak. El is hangzott most: nem hagyják el a fővárost, amíg a nemzeti forradalom nem győz. Na most ez a nemzeti forradalom sok millió orosz számára életveszélyes, elfogadhatatlan, mert az identitásának megsemmisítésére irányul.

E kisebbségi feszültségekről alig lehetett hallani a magyar sajtóban, arról viszont annál többet olvashatunk, hogy az ukrán-orosz konfliktus mögött az orosz birodalmi terjeszkedés áll.

Ezért mondom, hogy mindehhez nem ért a magyar sajtó, átveszi az

Az ukrán nyelvtörvény olyan intoleráns, hogy nincs az az elvadult román nacionalista, aki Romániában ilyenről merne álmodni

AZ INTERJÚ
RÖVIDÍTETT
VÁLTOZATA
ELHANGZOTT
A MAROS-
VÁSÁRHELYI
RÁDIO HULLÁM-
HOSSZÁN

európai közhelyeken. Ebben a történetben nem volt az Európai Unió érdekelt. Janukovics képviselte azt, hogy Ukrajna közeledjen az Unióhoz. Valamiféle vámunió kialakításáról volt szó, belépésről, vízumról, Schengenről nem beszélt senki. Viszont a vámunió kapcsán engedtek minden ostoba európai javaslatnak, és ez oda vezethetett volna, hogy az ország gazdaságilag vesztes helyzetbe kerül. Komoly tőkeinjekciót, segítséget az átálláshoz nem kaptak, egyszerűen agyonverte volna a megnyíló piacuk az ukrán gazdaságot. Ukrajnában, eltérően a magyar és a román helyzettől, működnek nagy állami vállalatok, nem is rosszul. Ezeket veszélyeztetni például a német tőke, a helyiek pedig szerettek volna némi védelmet. Ez a tüntetések kezdetekor már világossá vált, még a német lapok is cikkeztek arról, hogy ilyen „smucigon” nem lehet kezelni az ukrán átállást, szükség lenne komolyabb gazdasági segítségre. Azt már felismerte az Unió, hogy van egy kelet-nyugati vetélkedés a témában, az oroszok az orosz kisebbség révén is érintettek és érdekeltek a térségben. Az amerikaiak és az európaiak azért „hörögnek” most, mert sérelmezik, hogy az oroszok viszszaeszik azt, amit ingyen megkaphatónak gondoltak Ukrajnában.

Soros György ötlete, az Ukrajnának biztosítandó Marshall-tervvel kapcsolatban mennyire működőképes?

Nincs ennyi pénz, Soros nem tudja, miről beszél.

Timosenko szabad, Janukovics lemondott, nyerő helyzetben az ukrán jobb és szélsőjobb. Fel lehet-e állni ebből a helyzetből?

Nem ért véget a világ, de a nyugati Marshall-tervet felejtjük el. Ez csak arra jó, hogy a Nyugat magát fontosnak érezze. Nem jöttünk rá Szíriában, Iránban, a világ számos területén, hogy nem vagyunk csodatevők? A Nyugat nem tudja megoldani a problémákat. Számos olyan problémája van a világnak, amelyet a Nyugat, a NATO, az EU, Amerika akárhogy szeretne együtt megoldani, nem tudja kezelni. Túl bonyolultak a helyzetek, s más játékosok is jelentkeztek. Komoly helyzet lehetne, ha a NATO katonai ereje megin-

dulna. De a NATO sosem fog Odessza bevételére vállalkozni.

Az se egy – mondjuk így – klaszszikus eljárás, amit Oroszország választott.

Nem mondom, hogy Oroszország jól viselkedik. A nyugati reakciók tipikusak, az orosz reakciók nem tipikusak, mert a birodalom megindítaná a tankjait. Azt kell látnom, hogy az általam tisztelt magyar liberális értelmiség nem ért semmit ebből a helyzetből. És azt is hozzá kell tennem, hogy az általam egyáltalán nem szeretett Orbán Viktor most, amikor kussol, jól vizsgálzik. Most kussolni kell. Nem örökké, nincs még agresszió. Most azt próbálja Putyin, hogy különböző típusú fenyegetésekkel érjen el hatást. Nincs a krími térségben 56, mert nem ellenállók várják az oroszokat. Ha megindulna Putyin, a helybélielük úgy várnák, mint a Kolozsvárra vagy Nagyváradra bevonuló Horthyt.

Nem vagyok meggyőződve, hogy ez lenne a vonzó alternatíva.

Én nem értékelem ezt a helyzetet. Csak azt mondom, itt nem a pesti srácok fognak lőni a tetőről, hanem a keszkenős lányok állnak majd az utcán, és vodkát osztogatnak.

Mit hoznak a következő hetek?

Barátaim, vezető kijevi értelmiségiek azt mondják, a Krím az oroszoké, nem is kell itt nagyon ugrálni. Ez azonban nem oldja meg a történetet. Putyinnak arra van szüksége, hogy az országban élő orosz közösség mandátumokat kapjon, s Ukrajna normalizálódjon. Ez alatt azt értem, hogy a „Jobbiktól” jobbra álló fiúk térjenek vissza galíciái, bukovinai kisvárosaikba, erősödjön meg a demokratikus kibontakozás. Ezt nem a Nyugat fogja elérni, hanem a helyi ukrán elit. Az, amelynek se politikai, se gazdasági ideje sincs. Putyin őket zsarolja, azzal az üzenettel, hogy „valamit csináljatok, különben tőkön lesztek rúgva”. Ez nem korrekt, nem szép, de ehhez kell a háborús fenyegetés. Akkor lesz nagy baj, ha a demokratizálódás nem történik meg, mert akkor Putyinnak valóban lépnie kell. Ezt lenne fontos elkerülni.

Óriási hiba volt a nyelvtörvény eltörlése

Az ország keleti felébe áterjedt, az orosz beavatkozás nyomán háborúval is fenyegető ukrainai válság történéseinek jobb megértéséhez kértük az Ungváron megjelenő Kárpáti Igaz Szó főszerkesztőjét, KŐSZEGHY ELEMÉRT, hogy válaszoljon kérdéseinkre. SZŰCS LÁSZLÓ interjúja.

Szakmai kíváncsisággal kezdeném, ti ott Kárpátalján, Ungváron milyen források alapján tájékozódtok a helyzetről, ami az országban kialakult?

Az országos szintű eseményekről kétféle módon tájékozódunk. Az egyik mód a tévé, rádió, az internet, a másik pedig az, hogy az ország szinte minden pontján élnek magyarok is, vannak telefonszámaink, így az ő segítségükkel is hiteles információkhoz jutunk. Tegnap például felhívtunk két magyar embert a Krímben, illetve egyet Harkovban, mivel most oda helyeződnek át az események. Amikor Kiebben voltak a nagyobb balhék, akkor a fővárosban élő magyarjainkat szólaltattuk meg. A helyi eseményekről így egyszerűbb, hiszen magunk is utána tudunk járni, meg tudjuk nézni, mi történik.

Ungváron mennyire félnek az emberek a háborútól?

A közbeszédben benne van a háború puszkapországa. Ezek az események azért elég távol játszódnak le Kárpátaljától. Kijevről mintegy nyolcszáz kilométerre van, a forrongó Krím, Kelet-Ukrajna még távolabb, ezeröttszáz kilométerre is. Tehát a konkrét eseményektől nincs akkora félsz, van viszont más miatt. Pár napja ukrán katonai illetékesek bejelentették, hogy elképzelhető, általános mozgósítás lesz az országban. Nem nehéz elképzelni, hogy ez mekkora riadalmat keltett, s nem csak a magyarok körében. De a magyarok lakta régióban ez már úgy csapódott le, hogy meg is indult az általános mozgósítás, s egyes források szerint 50, mások szerint száz 18-40 közötti katonaköteles férfi lépte át a határt Magyarországra irányába. Később tisztázódtak a

Kőszeghy Elemér, a Kárpáti Igaz Szó főszerkesztője

A galíciai rész mindig mások fennhatósága alatt állt, ezért az ukrán eszmeiség legelszántabb fegyverhordozói a nyugat-ukrajnaiak. Ők valahogy úgy tartják, hogy ukránabbak az ukránoknál

dolgok, mi is felvettük a kapcsolatot az itteni hadkiegészítő parancsnoksággal. Kedden (március 3-án – szerk. megj.) címlapon hoztuk, hogy szó sincs mozgósításról. A közösségi oldalakon keresztül már hétfő reggel igyekeztünk ezt hírlí adni. Az illető települések polgármestereitől azt is megtudtuk, hogy az elmentek nagyon nagy hányada már vissza is tért Magyarországról.

Ami az átlagembert inkább nyugtalanítja, hogy mire számíthat gazdasági-szociális téren. Az itteni fizetőeszköz, a hrivnya nagyot bukott, pánikhangulat nálunk nem alakult ki, mint Kijevben, az üzletek, éttermek, a tömegközlekedés ugyanúgy működött mindvégig, mint rendesen. Az persze mindenkit aggaszt, ha a fizetése elértéktelenedik, vagy az, hogy a közszférában dolgozók egyáltalán megkapják-e a bérüket, hiszen az új vezetés közölte: az államkincstár üres.

Ennek az új kijevi vezetésnek a helyzete mennyire konszolidálódott?

Ez az új vezetés óriási hibát követett el azzal, hogy az új parlamenti koalíció határozatot hozott a nyelvtörvény eltörléséről. Amikor ezt a jogszabályt 2012-ben elfogadták, az akkori ellenzék, a

most hatalmon lévők, kikelték ellene, főleg a szélsőjobb oldali Szvoboda párt. Utóbbi nyomására helyezték hatályon kívül most ezt a törvényt, de utólag rájöttek, hogy elcsúszott, hiszen ez lobbantotta be a kelet-ukrán megyékben és a Krím-félszigeten a hamu alatt izzó parazsat. Ez adta a lökést a kijevihez hasonló, csak éppen ellenkező irányultságú akciókra. Talán ennek tudható be, hogy Olekszandr Turcsinov, a parlament elnöke, aki egyben megbízott államfő, a nyelvtörvény eltörléséről szóló parlamenti határozatot egyelőre nem írta alá. Ehelyett létrejött a parlamentben egy képviselők közül álló munkacsoport, illetve a parlamenten kívül egy jogászok alkotta munkacsoport. Ennek a jó oldala, hogy a képviselői munkacsoportba bekerült a verhovna rada egyetlen magyar képviselője, Gajdos István, míg a külső munkacsoportba a korábbi nyelvtörvény egyik kidolgozója, Tóth Mihály jogtudós, az UMDSZ tiszteletbeli elnöke. Kevésbé jó hír, hogy a parlamenti bizottságban helyet kaptak arányuknál nagyobb számban a Szvoboda képviselői is, köztük egy Fariaon nevezetű hölgy, aki mióta a parlamentbe került, körülötte minden a fröcsögő oroszellenességről, s mindenféle kisebbségellenes kijelentésről szól.

Az oroszgyűlöletet mi táplálja az ukránokban? Ez igazából még mindig szovjetellenesség? Hiszen a két nép között innen nem látni nagy kulturális különbséget?

Arról van szó, hogy a jelenleg 600.000 négyzetkilométeres Ukrajna negyvenvalahány millió lakossal a huszadik század során állt össze. 1954. február 19-én adta ajándékba Hruscsov Ukrajnának a Krím-félszigetet, 45-ben megkapta Kárpátalját, 40-ben Bukovina és Besszarábia egy részét, 38-ban Kelet-Galíciát. Tehát olyan részekből állt össze, ahol ugyan itt is, ott is éltek ukránok, de egész más a történelmük, ezért más mentalitások, más hagyományok alakultak ki. A galíciai rész mindig mások fennhatósága alatt állt, ezért az ukrán eszmeiség legelszántabb

fegyverhordozói a nyugat-ukrajnaiak. Tudod, ők valahogy úgy tartják, hogy ukránabbak az ukránoknál. Ott orosz nem nagyon van, ezek az ukránok nem is nagyon találkoznak oroszokkal.

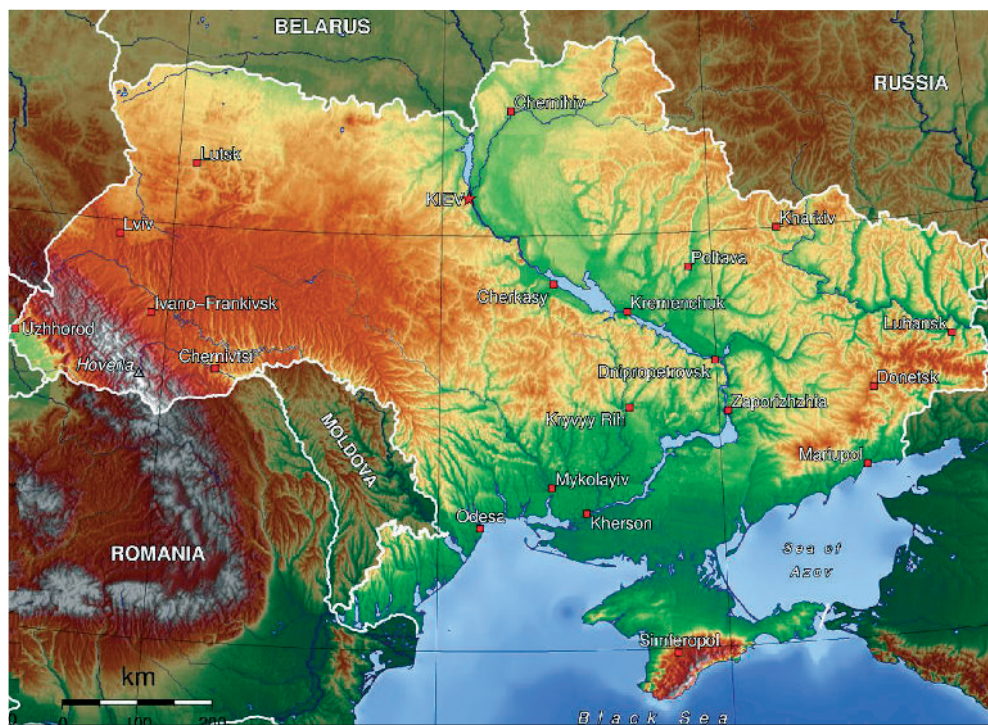
Mi a helyzet a Krími-félszigettel, volt-e ott törekvés ukránosításra?

Ott most a lakosság hatvan százaléka orosz, 13 százaléka krími tatár, a többi meg vegyes, köztük ukránok is. Az ilyen erőszakos ide-oda telepítés a Szovjetunió idején volt jellemző, nem véletlen, hogy Kárpátalján is negyven-ezer orosz él, de ez később megszűnt. Inkább az ideológia erőszakos terjesztése folyt, ami akkor csúcsosodott ki, amikor Juscsenko került hatalomra. Ekkor jött létre az első olyan kormány, amelyik az ukránok mindenek felett elvet vallotta. Az akkori kabinet oktatási minisztere egy sor kisebbségellenes, így magyarellenos rendeletet is hozott. Lehetetlenné tette például a magyar nyelvű felvételi vizsgát az egyetemen, hogy csak egy példát említek. Amikor Janukovics 2010-ben hatalomra került, ezt az egészet eltörölte. Ráadásul az ő időszaka alatt hozták 2012 augusztusában a nyelvtörvényt, s tavaly fogadták el az új választási törvényt, amely lehetővé tette olyan új, egyéni választási körzetek létrehozását, ahol az adott régió kisebbségei többségben vannak.

A két magyar párt eltérő módon viszonyult az ukrán politikához.

A narancsos forradalom idején a kárpátaljai magyarság kép táborra szakadt. Az UMSZS 2004 folyamán már Janukovics mellé állt, mert az ő választási programjában szerepelt a kettős állampolgárság kérdésének a megoldása is. A KMKSZ Orbán Viktor patronálása alatt Juscsenkóval kötött együttműködési megállapodást. Utóbbi nyert, de az ígéretei közül az önálló kárpátaljai magyar tankerület, vagy a Tisza-melléki magyar többségi járás sem valósult meg az ígéretei közül. A magyarok nagy része a mostani napokban inkább a kivárással teszi le a voksát.

Budapesten voltak olyan hangok, amelyek máris Kárpátalja visszatérését vizionálták. Milyen realitása van ezeknek a kijelentéseknek?

Világos, egy ilyen esemény ilyen vélekedéseket generál, illetve hoz felszínre bizonyos politikai erők részéről. A kárpátaljai magyarok közt is vannak, akik azt mondják, jó is lenne, ha egy ilyen történelmi elégtétel megvalósulna. Ennek a mai helyzetben semmi realitása nincsen. Először is egy ilyen helyzetben Kárpátalján elkezdené veszekedni minimum két ország, Magyarország és Szlovákia. Másrészt a Krím esetében több a legitimitása annak, hogy elszakadjon Ukrajnától, s az elszakadás mögött egy világhatalom áll, Oroszország. Kárpátalja esetében majd a NATO fogja ezt megtámogatni? S arról se feledkezzünk el, hogy jelenleg Kárpátaljának 12,2 százaléka magyar nemzetiségű. További 5-6 százalék román, német, roma, zsidó, a többi pedig szláv. Több mint egymillió ember szláv. Ez kellene Magyarországnak? Mit kezdene ezzel, illetve Kárpátalja szociális-gazdasági problémáival?

Térjünk még vissza a Krími félszigethez. Hogyan látod e terület jövőjét hosszabb távon?

Nem tudom, mi lesz. Az a helyzet, hogy istenigazából egyik félnek sem áll érdekében a háború. Nem vagyok jó, de szerintem megoldást az jelenthet, ha Krím az eddigieknél is különlegesebb státust kap, mert teljes leválása dominóhatást eredményezne, ugyan-

akkor az sem lehet, hogy minden úgy maradjon, ahogy eddig volt. Valószínűleg valamilyen különleges státust kap.

Az utóbbi időben mennyire érvényesült a terület autonómiája?

Nekik korábban volt egy működő autonómiájuk. Van külön alkotmánya a félszigetnek, s az alapján krími államfőt választhattak, megválaszthatták a maguk legfelsőbb bíróját, ügyészt, nagyfokú önállósággal rendelkeztek. Ezt az alkotmányt teljesen átszabták, s attól eltekintve, hogy van egy minisztériumnak nevezett valamijük, ami inkább egyféle főosztálynak felel meg, meg van parlamentjük, ami annyira, mint egy megyei tanács, más nem sok maradt. Ők ezeket a megnyirbált jogokat sérelmezik, kérve, hogy állítsák vissza a korábbi állapotokat. Érdekes adalék az egészhez, hogy készítettünk a napokban egy interjút valakivel, aki annak idején megjárta Afganisztánt. A mostani konfliktussal kapcsolatban arra emlékeztetett, hogy a helyzet azért is szörnyű, mert lehet, hogy a barikád két oldalán most olyan fiúk néznek egymással farkasszemet, s fognak fegyvert egymásra, akiknek apái egymás életét mentették az afgán háborúban. Ez azt is jelzi, hogy az ukrán-orosz kötelék még ma is nagyon erős. Az utóbbi huszonhárom év azért nem törölt el mindent.

Lehet, hogy a barikád két oldalán most olyan fiúk néznek egymással farkasszemet, s fognak fegyvert egymásra, akiknek apái egymás életét mentették az afgán háborúban

LAKATOS PÉTER

Tolmácsot az elnöknek!

A Fialat és nyugtalan című tévésorozatban Traian Băsescu már kora miatt is csak a nyugtalan szerepre jelentkezhetne, arra viszont sikerrel. Nyugtalan-sága érthető. Vészesen közel mandátumának vége, alig 9 hónap van hátra és további sorsa, pályafutása bizonytalan. Nem csak arról van szó, hogy akik ismerik, nem tudják őt nyugodt, csendes, unokát sétáltató nagypapának elképzelni, hanem arról is, hogy politikai ellenfelei a kölcsönkenyér visszajár alapján (esetében is) az igazságszolgáltatásra bízják a bosszút. Az ügyek közismertek, a kereskedelmi hajóflotta elkótyavetyélése, a törvénytelen lakáskiutalás, meg ami ezután derülhet ki.

Saját bevallása szerint az elnök nem szándékszik sem hajóskapitányként továbbszolgálni, sem leánya vitatott módon szerzett földjein gazdálkodni, inkább befolyásos politikai vezető szeretne maradni. Kevés esélye van EU-biztosi vagy NATO-főtitkárhelyettesi tisztségre, így maradna számára a Putyin féle szerepcsere, államelnökből kormányfő. Gondját és nyugtalan-ságát okozza és fokozza, hogy nehezen összegrúndolt pártjának, a nemrég bejegyzett Népi Mozgalom Pártnak (PMP) támogatottsága csak 5-7 százalék, így nem várható, hogy soraiból kerüljön ki a következő miniszterelnök.

A szociáldemokraták és liberálisok megjósolt, de idő előtti szétválása, valamint Crin Antonescu lemondása a Szenátus éléről alaposan felforgatta Băsescu terveit, mert a Népi Mozgalom Párt nem tud a jobboldalon a másik két alakulat, a Demokrata Liberális Párt illetve a Nemzeti Liberális Párt rovására megerősödni.

Kétségbeesett szerencsejátékos módjára, va banguet (mindent vagy semmit) játszva a politikai pókerpartiban Băsescu kabátujjából előhúzza és kijátszotta a nacionalista kártyát. Szándéka egyértelmű, magakadályozni, hogy a liberálisok kiválását követően Victor Ponta életképes koalíciót alakíthasson ki, amihez nagy szüksége van az RMDSZ-re. A magyarellenesség felszításával reméli megbuktatni a Ponta kormányt, amint az történt az Ungureanu kormány esetében is. Foga fehérjét kimutatva elfogadhatatlannak nevezte a kisebbségi közösségek jelképeinek szabad használatára vonatkozó igényeket. Mi több, szerinte „tűrhetetlen túlzás” az az elvárás, amely szerint a magyarok által jelentős számban lakott régiókban az egészségügyi intéz-

ményekben lehessen anyanyelven értekezni. „Fogadjanak tolmácsot” hangzott az elnöki megoldás, amit átvettek, visszahangoztak, tovább erősítettek a hírtelevíziókban szereplő politikusok és öntitulált szakértők. Soha ilyen magyarellen-es hangulat még nem volt a médiában. Ez megnehezít mindenféle együttműködést, és kihatással van, – bár tagadják – a bírósági eljárásokra és ítéletekre.

Felesleges észérveket sorolni ilyen alantas indíttatású állásponttal szemben, viszont érdemes tolmácsot ajánlani az elnöknek. Tolmácsot, aki neki is érthetővé fordítja a demokratikus jogállam alapelveit, dekódolja a többség-kisebbség tartósan harmonikus együttéléséhez elengedhetetlenül szükséges szabályokat. Hatékonyabb lehet az a tolmács, aki egy nagyobb hatalom erősebb érveit teszi érthetővé számára.

A majdan nyilvánosságra kerülő WikiLeaks kiszivárogtatásokból megtudhatjuk, ki tolmácsolta Traian Băsescunak a Fehér Ház üzenetét. A jól sikerült tolmácsolás hatására, vagy a Victor Ponta által összehívott uniós nagykövetek hazaküldött jelentéseinek ellen-súlyozására, illetve újbóli felfüggesztetésének elkerülésére, ezt nem tudni, de tény, az elnök öt órán belül tökéletes hátraarcot hajtott végre. Hirtelen hajlandó lett kinevezni a harmadik Ponta kormány új minisztereit (köztük két RMDSZ-est), mi több, üdvözölte a kisebbségi képviselőt kormányba való visszatérését, „rég, megbízható szövetségesnek” nevezve az alakulatot. A pálforduláshoz az ukrain helyzet mellett, (amelynek elmérgesedéséhez hozzájárult a kisebbségi jogok megnyirbálása), az is közrejátszott, hogy a tolmácsok az elnök értésére adták, európai demokráciákban a parlament által 63 százalékos többséggel megszavazott kormány beiktatását nem szokás obstruálni. Mindezek mellett senki ne fogadjon arra, hogy az elnök jobb belátásra tér, nem fog tenni semmit a kormány megbuktatására, önmagára is érvényesnek tartja, amit az Európai Néppárt írországi kongresszusán mondott a túlzott nacionalizmus elítélésére vonatkozóan.

Most mindenki számára egyértelmű lett Băsescu álláspontja a magyar kisebbség jogaival és törekvéseivel kapcsolatban. Remélem az, aki eddig körömszakadtáig védte és szavazatával támogatta, legalább önmagának elismeri: „Anyám, én nem ilyen elnököt akartam”.

Foga fehérjét kimutatva elfogadhatatlannak nevezte a kisebbségi közösségek jelképeinek szabad használatára vonatkozó igényeket

HAVAS HENRIK

Igazmondók és...

A kultúrterem pont olyan, mint ötven évvel ezelőtt. Az apró színpad végében pianínó áll. A poros függönyöket talán sohasem engedték le. Szállingózik a közönség, és bár meleg van, senki sem hagyta a ruháját a ruhatárban. Nehogy már ellopja valaki. Az átlagéletkor valahol hatvan és hetven között van. Csak a piros dzsekis hostess lányok fiatalok és szépek. A közönségtalálkozót hétre hirdették, és pontban hétkor belép Gyurcsány Ferenc a terembe. Fordulnak a fejek, néhány idősebb asszony a sorok szélén, vagy az oldalsó székeken igyekszik megérinteni a volt miniszterelnököt. Gyurcsány mosolyog. Hangosan jó estét kíván. Aztán a színpad elé állított asztalról felveszi a mikrofont, majd megismétli, hogy jó estét kívánok, és nem csak Önöknek, de a község minden lakójának. Aztán hozzáteszi, hogy még azoknak is legyen jó estéjük, akik nem jöttek el, és még azoknak is, akik április 6-án nem az Összefogásra szavaznak. Mert mi... tehát mi jót akarunk mindenkinek. Azt a szót, hogy mi, azt nagyon megnyomja, és még kacsint is hozzá. A közönségnek tetszik, amit hall, mosolyognak, nevetnek. Gyurcsány felemeli a mutatóujját. Tőlem most mindenki azt várja, hogy végre eláruljam, ki szívárogtatta ki az őszi beszédet. Nagy csend lesz a teremben. Gyurcsány le-föl sétál az első sor előtt. Halkan kezd beszélni, aztán már majdnem ordít. Hát, ha éppenséggel tudni akarják, akkor kimondom: én szívárogtattam ki! Belenevet a mikrofonba. Na, nem úgy, hogy fogtam a kazettát, és elsétáltam a Lendvai utcai pártszékházba, hogy a kezébe nyomjam Orbán Viktornak. Így utólag persze lehet, hogy egyszerűbb lett volna. A valóságban az történt, hogy a kazettát rábíztam egy hűséges emberemre. A neve nem fontos. Ő aztán a kazettát odaadta annak, akiről pontosan tudta, hogy továbbadja. És így is történt. Pár hete a televízióban azt mondtam, hogy így utólag azt az őszi beszédet én egy telje-

sen átlagos beszédnek tartom. Nem mondtam igazat. Gyurcsány elneveti magát. Hát igen. Néha hazudok. Meg reggel, meg délből, meg este is. Szóval az a beszéd az kurva jó volt. Az ajkai elé emeli a mutatóujját. Elárulok egy titkot. A beszédeimet én írom. Azt a kurva jó őszi beszédet is én írtam. Eredetileg az volt a célom, hogy felrázzam a szocialista frakciót. Felemeli a hangját. Éppen ideje volt már, hogy abbahagyjuk a lacafacázást. Ugye, igazam volt? A közönség egyetért. Mindenki tapsol. Gyurcsány a plafon felé mutat. Egyetlenegyre nem számítottam. Arra, hogy ez a beszéd nem

csak a frakciót rázza fel, de az egész országot is. Azt persze tudtam, mert sakkjátékosnak se vagyok rossz, hogy Orbán lépni fog. Tudtam, hogy le fog csapni az adódó lehetőségre, és szítani fogja a kedélyeket. Csakhogy... csakhogy ő nem csak a kedélyeket szította fel, de a tüzet is szította. Azt a tüzet, amely rendőrautókat, meg tévészékházat borított lángba. Összetehetjük a kezünket, hogy emberéletben nem esett kár.

Gyurcsány Ferenc aztán arról beszélt, hogy ő győzelem esetén sem kér magának helyet a kormányban. Neki nincs más célja, mint Mesterházy Attilát szolgálni ellenzékben, kormányon egyaránt. Álmában sem gondolná, hogy

valaha is aspirálna a miniszterelnöki címre. És ezt higgye el mindenki. Mert hasonlóan Orbán Viktorhoz, ő sohasem hazudik. Amikor idáig ért, a közönség soraiból valaki közbekiabált: azért talán még meggondolod magad, Feri! Gyurcsány elmosolyodott, kacsintott, és azt mondta a mikrofonba, hogy talán.

A fenti beszámolót 2014. március 4-én küldte nekem Felcsútról Mészáros Lőrinc polgármester. Másnap utánanézttem, és kiderült, hogy Gyurcsány nem is járt Felcsúton. Aztán az is kiderült, hogy nem is Mészáros Lőrinc küldte a beszámolót. Borzasztó, hogy ebben az országban mindenki hazudik.

Hát, ha éppenséggel tudni akarják, akkor kimondom: én szívárogtattam ki!

Tizenöt éves a kolozsvári Ördögtérge Néptáncegyüttes

Ahol a hagyományt nem őrzik, hanem élük

Másfél évtizede alakult a kolozsvári egyetemistákat verbuváló Ördögtérge Néptáncegyüttes, amely nem a naftalinszagú hagyományörzésre rendezkedett be, hanem az örökös megújulásra, arra, hogy a kultúrába újra és újra életet leheljen. Riportjában KUSTÁN MAGYARI ATTILA az együttes mozdítórugóit, a fiatal táncosok lelkesedésének hátterét kereste.

Az együttes egyik tagjával este fél tizenegyre beszélünk meg találkát, ekkor ér véget a próbájuk. Korábban érkezem, látni szeretném, hogyan zajlik egy ilyen találkozó, kik ropják, hogyan viszonyulnak egymáshoz, a zenéhez, a gyakran fárasztó esti gyakorlásokhoz. A lányok többsége alkalomhoz öltözött, ők a közvetlenebbek is: egy-egy forgás után partnert váltanak, és úgy néznek az új legény szemébe, mintha szerelmet vallanának neki. Egyikük a fiú ölébe ugrik, másik végigsimít egy derékon, mintha az udvarlóját érintené meg – pedig csak együtt táncolnak, igaz, évek óta, színpadon, táncházban, táborokban.

A próba véget ért, a laptopon megállítják a zenét. A csizmák azonban nem hallgatnak el, míg a legtöbben öltöznek, néhányan visszatérnek a terem közepére, és folytatják a mulatságot, kis kört alakítva ki. Aztán mindenki elhagyja a termet, csak a vezetőség marad, hogy megvitassa a közelgő fellépés részleteit.

Mindig megújulni Az Ördögtérge Néptáncegyüttes 1999-ben alakult Kolozsváron, a városban tanuló magyar diákokból. Kevés állandó tagról beszélhetünk, hiszen a legtöbben néhány éven belül megkapják a diplomát, és hazaköltöznek, a létszám azonban mindig hatvan körül mozog. Az eddigi összes ördögtérgezés száma ennek egyéb-

Both József művészeti vezető szerint fontos, ki milyen csapatmber

Miklós Sándor az Ördögtérge Egyesület elnöke foglalkozik az utánpótlással

ként a tízszerese, az utóbbi időben pedig már meghirdetniük sem kell a toborzót, érkeznek az új emberek, egymásnak adják a kilincset.

A táncegyüttes neve is ezt az örökös megújulást jelzi: az ördögtérge a felkelő nap szimbóluma, a gyimesi hímestojás-motívumok őrzik, de ismert hímezsminta a székely varratások között is.

Ahogy arról a honlapjukon is vallanak, nem céljuk a versenytáncosok kinevelése, sokkal inkább örülnek azoknak az eseményeknek – kosaras bálnak, juhmérés utáni mulatságnak, szüreti bálnak –, amelyek során közvetlenül az élő hagyományt ápoló vidéki emberekkel találkozhatnak.

Erről Both József művészeti vezetővel is beszélgetünk, aki csíkszeredaiként még a liceumi évek alatt lépett a táncparkettre, majd friss kolozsváriként a műszaki egyetem padjaiból addig kacsintgatott a néptánc irányába, amíg a tanult szakma helyett végleg azt választotta. Felesegével, Zsuzsával kipróbálták magukat profi együttesnél is, a Hargita Nemzeti Székely Népi Együttesnél azonban csak két évig dolgoztak, Ko-

lozsvárra visszatérve az Ördögtérge művészeti vezetői lettek.

Mint elmondja, az érdeklődők első lépésben Miklós Sándor barátjához kerülnek, aki az Ördögtérge Egyesület elnöki teendői mellett az utánpótlással is foglalkozik. Az együttesbe való felvételi vizsga csak azt követően esedékes, hogy nála

Eltáncolt gondolatok

Harmadik egész estés előadását készül bemutatni a kolozsvári közönségnek az Ördögtérge Néptáncegyüttes március 12-én 19 órától a Diákművelődési Házban. Az előadás címe *Gondolatok a régiekről*, a gyimesi táncokból összeállított darab Sára Ferenc rendező munkáját dicséri. Érdekesség, hogy a táncok minimális koreográfia segítségével kerülnek színpadra, az együttes igyekezett elsősorban a szabad tánc, az improvizáció elemeivel élve bevezetni a közönséget a gyimesi emberek táncagyományába.

Nem lehet előre tudni, ki mikor üti meg a mércét, mert vannak, akik rendkívül tehetségesek, de kevesebb jutott nekik kitartásból

már kipróbálták magukat, a siker pedig csak akkor garantált, ha a művészeti vezető szigorú elvárásainak eleget tesznek.

– Nem csak a táncismeret, az anyagismeret számít, hanem az, hogy ki mennyire csapatember – mondja, és hozzáteszi, nem lehet előre tudni, ki mikor üti meg a mérce, mert vannak, akik rendkívül tehetségesek, de kevesebb jutott nekik kitartásból, mások hosszú idő után esnek túl a holtpontra, és kezdenek el fejlődni.

Miklós egyszerűen összegzi, hogy ki lesz ördögtértyés: az az ember, aki az éjszaka közepén felkel, és valamilyen népdal jár egyből az eszébe. Elmagyarázza, kár áztatni magunkat azzal, hogy a néptánc mindenkié kell legyen, ahogyan a rapperek vagy rockerek szubkultúrájuk kis közösségében népszerűek, úgy a néptáncosok is.

Kinek táncol a táncos? A tánc együttes honlapján az áll, nem a közönségnek táncolnak és énekelnek, természetes szórakozási formaként élük meg azt a kultúrát, amit elsajátítottak. Both Józseffel erről is beszélgetünk. Elmondja, természetesen fontos számukra a fellépés, de a színpadra csak megélt dolgokat lehet feltenni hitelesen, ha a táncos nem érzi, hogy jól bulizott, csak üres forma lesz a produkciója. Ha két mozdulatsor között kell választania, akkor azt fogja előnyben részesíteni, amelyik természetesebbnek tűnik számára. A vidéki emberek egész élete benne van abban, ahogyan táncolnak, mondja, és ezt próbálja megtanítani. Szerencsére van akiktől ellesni a mozdulatokat:

Pillanatkép az egyik előadásból

Attól, hogy gyimesi táncot járunk, még nem leszünk hegylakók, de ugyanúgy alkalmazkodnunk kell egymáshoz, mint a kis közösségek esetén (Both József, művészeti vezető)

Az együttes próbáján

– Kolozsvár környékén, a Mezőségeen főleg nagyon sokan táncolnak még, félreesőbb, polgárosodás szempontjából elmaradottabb helyeken. A táborainkat is elsősorban ilyen falvakban szervezzük, így válik a szakmailag jó tánc mellett még fontosabbá a közös kiszállások, a bulik élménye.

Elmeséli, volt olyan fiatal, aki elkerült Kolozsvárról, és csak két hónappal később jelentkezett, a levelét pedig úgy kezdte, hogy mostanáig azért nem írt, mert az első sor után mindig könnybe lábadtak a szemei. Az együtt eltöltött kiszállások sok esetben házassághoz vezetnek, ördögtértyések gyerekei is megszülettek már. A néptánc együttes azonban nem csak a párválasztás dolgát könnyíti meg, az életérzést, a hagyomány felélesztését Erdély-szerre beindítja: vannak, akik szülőfalujukba, városukba hazatérve maguk is toboznak, tanítanak, táncolnak.

Táncosból nem lesz hegylakó

Gyakran mondják, hogy a hagyományok ápolása – akár tánc formájában – a régi korok értékeinek őrzéséről szól. Lehet vitatkozni azon, hogy mi volt jó és mit feledhetünk el az elődeink hagyatékából, de még érdekesebb kérdés talán, hogy mit kezdhet mindezzel, a gyimesiek temperamentumával, életérzésével az Erdély fővárosának tekintett Kolozsváron élő fiatal?

A művészeti vezető erre is választ tud adni: a gyimesi hegyvidéken nehéz az élet, egymásra utaltak a kis közösségek, tudni kell segíteni a szomszédon, az emberek közvetlenebbek egymással. Ez az állapot keményebb szabályokat alakít ki,

amelyeket akkora alázattal és nyugalommal fogadnak, hogy azt József szerint tanítani kellene.

– Én rengeteget tanultam öregektől azzal, hogy leültem, s beszélgettünk, vagy csak ott voltam velük. Az a kultúra, ami ott él, termelte ki a mozgást, a táncot is, amit mi tanulunk. Persze a tánc által az értékrend nem hat vissza feltétlenül a mi kolozsvári közösségünkre, de ha ezzel foglalkozunk magunk is, azt gondolom, hogy értéket teremtünk – magyarázza, plasztikusabban is megfogalmazva a gondolatot: – Attól, hogy gyimesi táncot járunk, még nem leszünk hegylakók, de ugyanúgy alkalmazkodnunk kell egymáshoz, be kell tartanunk a szabályokat, mint a kis közösségek esetén.

Önkéntesek és autodidakták

Miklós Sándorral, az egyesület elnökével beszélgetve betekintést nyerhetünk abba a gépezetbe, amely biztosítja, hogy a táncosok és a közönség időről-időre kapcsolódhassanak. Fontos, hogy nem munkakönyves állások működtetik az Ördögtértyét, az önkéntes, bérmentes munka mellett autodidakták is, lassan tanulják meg, hogyan és honnan lehet előteremteni a szükséges anyagi forrásokat. Akivel lehet, együttműködnek, ahol lehet, megjelennek:

– Igyekszünk állandóan nyitni a kolozsvári és más erdélyi városok néptáncot kedvelői felé – magyarázza Miklós. – Emellett előadássorozatokot szervezünk profi együttesek számára, akiknek másképp nincs lehetőségük arra, hogy a drága terembérek miatt megmutatkozhassanak Kolozsváron, gyűjtőkörutakra járunk, jövőre pedig előadássorozatot tervezek a Kolozs megyei falvakban.

Az egyesület egyik leghangsúlyosabb jelenlétét a Kolozsvári Népzene- és Néptáncalálkozóval biztosítja, de az őszi rendezvény mellett sem tétlenkednek: táborokat szerveznek, nemzetközi táncoktatói tanfolyamot, emellett pedig, ahogyan az elnök fogalmaz, „meg kell tanulni a munkajogot, az adózási rendszert, boldogulni a papírügyekkel, kell érteni a színpadi világításhoz, hangosításhoz”. Az élet minden területén megújulnak, amikor szükséges.

„Amikor az ember nincs es ezen a világon”

DR. BALÁZS LAJOS tanár, a Sapientia Egyetem csíkszeredai humán tan-
székének alapítója, néprajzkutató, a
székely paraszti nemi kultúra egyik
legavatottabb szakértője. TASNADI-
SAHY PÉTER eme hatalmas tudás-
anyag gyöngyszemei után kutatott
kérdéseivel.

*Nevével találkozhatunk szakér-
tőként a nemrég bemutatott, idősök
testi-lelki szerelemhez kötődő viszo-
nyáról szóló Szelempatak stáblis-
táján, de a film forgatási idejét képe-
ző három évnél mintha kicsit régebb
óta foglalkozna a székely falusi élet
kutatásával...*

Valóban, egyetemista korom
óta foglalkoztat, hogyan is szerve-
ződik a társadalom. Ebbéli kíván-
csiságomban negyven éve kutatom
Csíkszentdomokoson az emberi élet
sorsfordulóit: a születést, a házasság-
kötést és a halált. Hosszas munkálko-
dás után arra jutottam, hogy ezek nem
állnak össze képpé a nemiség fog-
alomkörének figyelembevétele nélkül.
Ez az a kötőanyag, amely nélkül sem
a születést, sem a házasságot, sem a
halált nem érthetjük meg. Viszont az
ön Szelempatakról írt cikkének első
mondatával (*A szerelem nem korfüggő,
se lelki, se testi értelemben. – a szerk.*) vitatkozva, azt gondolom, a
szerelem igenis korfüggő. Én pontos-
an ennek az ívét igyekszem megraj-
zolni *Amikor az ember nincs es ezen
a világon - Paraszti nemi kultúra és
nemi erkölcs* Csíkszentdomokoson
című könyvemben.

*Kezdjük az ív elején, a gyermek-
korral. Az Ön által vizsgált közegben
miként kezeli a kisgyermek nem-
iséggel kapcsolatos kíváncsiságát, il-
letve ez a kíváncsiság kielégülhet-e,
és ha igen, akkor miképpen?*

Ez egyetemes emberi jelenség,
ami az általam vizsgált zárt közegben
is megjelenik, jóllehet egyedi módon.

A paraszti társadalom e vetületében
is nagy szerepet játszik a természeti
környezet. A gyermek látja, mi törté-
nik a növényvilágban, és még inkább
látja, mi történik közvetlenül az ud-
varon. Látja, ahogy a kakas lenyom-
ja a tyúkot, ahogy a tehenet vagy a
lovat viszik pároztatni. Utóbbtól,
ha lehetett, távol tartották, de ha a
szükség úgy hozta, akkor odatették
hajtani. Az biztos, hogy önkéntelenül
találkozott a jelenséggel, és felkel-
tette az érdeklődését. Ha rákérdezett
a szülőknél a látottakra, jellemző-
en elintézték annyival: „azért, hogy
kicsi bárány legyen”. Ha az emberi
vonakozásokra is átkötött volna,
akkor falba ütközött: „olyat kapsz
a szájadra, hogy a fogad lenyeled”.
Ettől az érdeklődés fennmaradt, és a
gyermek talált módot annak kielégí-
tésére. Egész a közelmúltig három,
olykor négy generáció is egy szobá-
ban lakott, amiből az egyik jelle-
zően fiatal házaspár volt. A gyermek
pedig hallgatózott, ha tehette, leske-
lődött is. Teszem hozzá, nem egye-
dül. Mert ezen a ponton az idősök
nemisége erős párhuzamot mutat a
gyermekével, bár más a motiváció.
Az idősök azt akarták megtudni, fő-
leg a házasság első heteiben, hogy
„mennek-e a fiatalok Gyergyóba”.
Merthogy a gyergyói vonat Domon-
kos fele a hágón ritmikusan dohog-
va, prűszkölve kaptatott. Érthető-e?
A paraszti nemi kultúrában a nyel-
vezet metaforákból épül fel, nincs
vulgaritás. Szóval az öregek is hallga-
tóztak, és a szívük szakadt meg, hogy
ők már nem csinálhatják. Ez az idős-
kori erotikának egy fontos szelete.
A gyermekre visszatérve, ő viszont
hallgatózott, leskelődött, jóllehet
úgy tett, mintha nem hallana-látna
semmit. Megfigyelte, hogy a szülők
együtt mennek etetni az állatokat
vagy félrehúzódtak szénacsinálásnál,
és utánuk osont. A tapasztalatait meg-
osztotta a kortársaival, így az egyéni
tudásból közösségi tudás lett. S akkor
az iskolában mondta az egyik fiú a

másiknak: „nézd meg, szőrös-e a kar-
ja, mert akkor ott is igen...” E tapaszt-
alatok fontos megjelenési formái a
latrina költészet és a rajzok. Az is-
kolaigazgató évente legalább kétszer
kellett meszeltesse a vécéket. Nem
is beszélve arról, hogy a fiúk és a lá-
nyok mellékhelységei egymás mellett
voltak, és az elválasztó falakat rend-
szerint bicska hegyével átfúrták...

*Utóbbi példák alapján úgy tűnik,
az aktív érdeklődés inkább a fiúkra
volt jellemző, jól érzékelem?*

Én ezt nem mondanám. Van
olyan adatközlőm, nő, aki elmondta:
gyerekként sietett reggel, hogy ő en-
gedje ki a tyúkokat a pajtából, mert
megfigyelte, hogy a kakas ilyenkor
aktív. Képes volt a földre lefeküdni,
hogy lássa, mi történik. Megnézte
milyen a kakasé, a disznóé, a bikáé...

*A Szelempatakban is előkerül,
hogy a lányok kora kamaszkorban
elkerültek cselédnek városra. Ezek a
vertikális helyzetek milyen hatással
voltak a nemiségre?*

A cselédleány esete tipikus jelen-
ség volt a paraszti kultúrában, hisz
a Székelyföldről rengetegen mentek
Kolozsvárra, Budapestre, később
Bukarestbe, Galacra szolgálnak. A
cselédleány sorsát sok esetben a gazda
vagy az úrfi pecsételte meg. Bár sta-
tisztika nem készült, de saját számítá-
saim alapján sokan tértek haza terhe-
sen, és nagyon érdekes, a születendő
gyermeket jellemzően olyan névre
keresztelték, ami még nincs a falu-
ban. Így lehetett csíkszentdomokosi
gyermek Adolf, meg Ottó. Ezeket
együtt egy-egy cselédleányok gyermekei
kapták, és nem is váltak elfogadottá
a faluban.

*Akkor ezek már a keresztelés pil-
lanatában bélyeggé is váltak, hisz a
fura keresztnév utalt a fogantatás ké-
tes körülményeire.*

**Az idősök
nemisége
erős
párhuzamot
mutat
a gyermeké-
vel, bár más
a motiváció.
Az idősök
azt akarták
megtudni,
főleg
a házasság
első
heteiben,
hogy
„mennek-e
a fiatalok
Gyergyóba”**

Egyfelől igen, de nem gondolták ezt így végig. A paraszti nemiség egészét, és ez talán az eddig elmondottakból is kiderül, átlengi a szégyen és a félelem. Ez már onnan indult, hogy a leánygyermeket azal engedték el a vasárnap délutáni táncba: aztán nehogy szégyent hozza a fejemre! Azt viszont sosem mondták el, hogy ez pontosan miből áll, ezért a szégyenérzet általánossá vált, a definíció hiánya pedig félelmet szült. Sem látni, sem hallani, sem csinálni nem szabadott. Ezt sem a közösségi, sem az egyházi erkölcs nem engedte. Lehet, éppen ebből következően is a paraszti kultúrában az aktus maga mindig a pillanat műve, és azzal el is tűnik. A filmben is előkerül, a könyvemben pedig számtalan adatközlő nő elmondja, hogy sosem élvezte a testi szerelmet, de nem is éli meg a mindennapi élet részeként. Mint ahogy az egyik hölgy vallja a könyv címéül is választott mondatot, amikor arról kérdezem, mi a nemiség: „mikor az ember nincs es ezen a világon.”

A szégyen és félelem említése, illetve a nemiségből lelt élvezet hiánya felveti a kérdést, mennyire beszélhetünk szerelmi házasságokról?

Azt mondanám, is-is. De ennél fontosabb megállapítás, hogy a szerelem, mint általános emberi érzés nem volt elsődleges házassági szempont, jóllehet kora gyermekkortól kezdve készítették a fiatalokat a házasságra, mint a nemi élet megélésének egyedüli intézményes keretére. Ennek is köszönhető, hogy a 20. század elejéig 13-14 évesen mentek férjhez a leánykák, és 16-17 évesen nősültek a legénykék: az ébredő és felgyűlő vágyat csak így lehetett kezelni. Ehhez hozzájárult az is, hogy a gyerek sorsát, főleg ahol több lány is volt, mielőbb elrendezték. Ennek aztán egyenes hatása volt a magas gyermekszám, ami mára főleg az oktatási rendszernek, és a kései párválasztásnak köszönhetően, az ellentétére váltott.

Akkor kimondhatjuk, hogy nem feltétlenül szerelmes fiatalok találhatnak egymásra a házasságban, vagy ha igen, az ő nemiséghez való viszonyu-

Dr. Balázs Lajos néprajzkutató. „A lopott szerelem a legédesebb, és ezzel éltek is.”

kat is átlengi a szégyen és a félelem. A filmben is elhangzik az egyik néni szájából, hogy őt a férje sosem látta mezítelenül, de még bugyiban sem.

Ehhez kicsit távolabbról indítanék a szent és a profán ütközésének rendkívül szép példájával. Egyik adatközlőm egy nagyon vallásos asszony, túl van már a hatvanon, meséli, hogy a templomban sokszor elnézi prédikáció közben a csóré vállú anygalkákat, sőt még Máriát is – akit ugye a paraszti reneszánsztól kezdve diszkrét dekoltázssal, a szép fehérhúsú asszonytettet sejtetve ábrázolnak – és irigykedik. Neki ugye még egy gombot sem szabadott kigombolni, az ingujjat sem szabadott feltűrti, még az ura sem láthatta a maga szépségében, és ez fáj neki. A nők alkatuknál fogva sok érzékszerven keresztül szeretnének a párjukhoz kapcsolódni, de ez ebben a közeg-

ben nem realizálódhatott. A férfi a saját feleségét is csak akkor láthatta, ha megleste, amint az a kamrában, bezárt ajtó mögött mosakodott, mert eszébe nem jutott volna másképp.

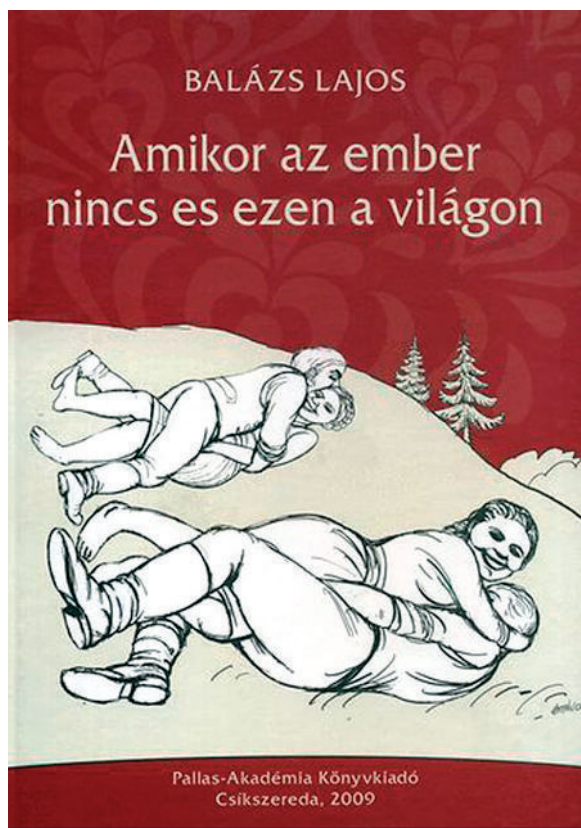
Volt-e azért kiskapu, ahol a házaspárok, vagy akár nem házas férfiak és nők mégis kiélhették a vágyaikat? Gondolok itt a filmben is emlegetett hengerzőzésre...

Hát igen, a lopott szerelem a legédesebb, és ezzel éltek is. Erre nagyon alkalmas helyszín az erdő, mező. Délutáni táncmulatságok alkalmával sokszor oda menekültek. A hengerzőzés – amit több helyen is fellelhető, de tán sehol sem annyira teljes formájában, ahogy nekem sikerült felgyűjtenem – a nemiségnek egy különálló rítusa, a középkorú házassemberek egyedi szórakozása, úgy is mondhatnánk: egyfajta alkohol

Egyik adatközlőm egy nagyon vallásos asszony, túl már a hatvanon, meséli, hogy a templomban sokszor elnézi prédikáció közben a csóré vállú anygalkákat, sőt még Máriát is, és irigykedik

csiholta jókedvben született orgia, karneváli zamatosság. Volt olyan gazda, aki csak azért tartott egyetlen darab juhot, hogy részt vehessen benne. Jellemzően juhnyírás végeztével került rá alkalom, amikor a harmadik napra felmentek az asszonyok is a hegyre. Úgy kezdődött, mint egy tánc. Valaki elkiáltotta magát, hogy „hengergőzzünk!”, mire a férfiember felkért egy asszonyt partnernek, de sohasem a sajátját, sokszor olyat, akit annak idején nem mert megkérni vagy nem kérhetett. Fontos tényező, hogy ilyenkor, 5-10 percre ifjúkori vágyak teljesültek be. Tehát a férfi felkéri a nőt, mire az a földre ereszkedik, hanyatt dől, ő pedig ráfekszik, pont, mintha aktusra készülnének, s aztán lassan elkezdene lefele gurulni a domboldalon. Az egyik adatközlőm, férfi, mondta: „alig vártam, hogy odanyúlhassak, de ő es alig várta, hogy odanyúlhassak.” Fontos elmondani, hogy asszonyok erre az alkalomra bugyigót sem húztak... Ez a szokás a szelepek felengedésének egy ókorig visszanyúló hagyománya, az antik Görögorszáig sikerült visszakutatnom a nyomait, amely során megismertem a rítus mágikus olvasatát is. A női test a termékenység garanciája. Az állattartó ember abban volt érdekelt, hogy jó fűtermés legyen, ehhez viszont mágiához kellett folyamodni. Mivel a hengergőzés mindig tavasszal, május első napjaiban történt, a női testet végig kellett forgatni a gyepes területen, imitálni kellett vele a megtermékenyítés aktusát, hogy a föld is kapjon kedvet a termékenységre. Erre utal a rítus folytatása, amikor is az asszonyok elkiáltják magukat, hogy „gatyavizit”. A férfiak erre sorba állnak, letolják a nadrágjukat, s az asszonyok pedig megnézik a gatyájukat, hogy volt-e eredménye a hengergőzésnek, magjuk fakadt-e, garanciát adva a föld megtermékenyítésének. A felhevült állapot eredményét látva aztán mindenki kacagott.

A filmben szereplő idősek is évtizedekkel ezelőtti emlékként mesélnek ezekről a dolgokról. Az nem derül ki, mi maradt meg mára az Ön által is rögzített hagyományokból, az általuk mozgott közösségből?

Mivel a hengergőzés mindig tavasszal, május első napjaiban történt, a női testet végig kellett forgatni a gyepes területen, imitálni kellett vele a megtermékenyítés aktusát

Ha a hengergőzést nézzük, ki mondható, a kollektivizálással, tehát a '60-as években, a mágikus jelentéstartalom eltűnt, viszont kedvelt erotikus játékként máig megmaradt. A burgonya begyűjtésekor sokáig megszervezték, illetve kirándulások alkalmával gyakran és szívesen sort kerítenek rá napjainkban is. Általánosságban nemiség tekintetében manapság a generációk konfliktusa tapasztalható. Azzal a fajta szabadossággal, ami a falusi fiatalokra is jellemző, már a negyvenes szüleik generációja sem tud megbékélni, az idősebbek pláne nem. Ennek egyik legfőbb oka, hogy az idősebbek azt érzik, nem tudják az új generációt kézben tartani, ami a paraszti kultúrának, s azon belül a nemi kultúrának mindig fontos jellemzője volt. A szabadosság közösségbomlasztó tényező. Korábban azt is szigorúan szabályozták, hogy a legény mikor s mi módon mehet be a leányos házba, ma meg 2-3 napra elmennek együtt kirándulni. A könyvemben is leírom, hogy ilyen szempontból is mekkora fordulatot jelentett '89. Hatalmas hatása volt ezekre a közösségekre, hogy a televízióban pornófilmeket lehet nézni. Amikor az emberek elkezdtek kijárni idegenbe dol-

gozni, hoztak szexlapokat. A magyarországi vendégek is hoztak hasonló ajándékokat, lapokat, filmeket, meztelennős gyufásskatulyát. Gondolja meg, mit jelent ez a hallgatózáshoz, fűlelőzéshez képest. Már a rendszerváltás előtt is voltak olyan leleményes emberek, akik beszerettek pornókazettákat és járták velük a felcsíki falvakat. Kibéreltek egy-egy házat, és vetítést tartottak. A szomszédság begyűlt, 100 lejért fejenként – hatalmas összeg akkoriban –, és nézték. A jelenlévő öregek hátat fordítottak, de azért odaodapillantgattak. Ez a változás még rájuk is hatással van. Az idős ember ugye nehezen tud elaludni, régen mit csinált ilyenkor? Imádkozott, olvasót mondott. Van olyan 70-80 éves adatközlőm, aki bevallotta, hogy most már inkább a tévét kattogtatja, és sokszor keresi a pornófilmeket. Aztán másnap a kapu előtt megbeszéli a szomszédokkal. Megint előjön a társakkal való megosztás, az új információ közösségi tudássá válása, mint a gyerekeknél említettem. Azért az idősek körében még él a nemiség régi nyelvezete. Az idős asszonyok, miközben beszélgetnek, és a férfiakra terelődik a szó, akiknek mint tudjuk, hamarabb lejár az órájuk, s akkor azt mondja az egyik: „az enyémnek már kezd lejárni a betyársága”, mire a másik: „hát az enyém is kezd leszegényedni ezen a téren”, mire a harmadik: „ó, már az enyém sem csinál bennem nagy kárt”. Ha ezt stilisztikailag elemzem, van ebben az ironia mellett nosztalgia is, merthogy az ember valamikor betyár, gazdag és telhetetlen volt, de már nem az. Valami kezd átalakulni, elveszni. Pontosan e nosztalgikus jelleg miatt a *Szerelempatak* címet nem tartom megfelelőnek a témához, hisz ebben a korban már inkább csak csermelyről, de még ennél is inkább állóvízről beszélhetünk. Ezeknek az embereknek az emlékezése sokkal inkább olyan már, mint Vajda János *Húsz év múlva* című versének néhány sora: *De néha csöndes éjszakán/ Elálmodozva, egyedül/ Múlt ifjúság tündér taván/ Hattyúi képed fölmerül.* Vagy mondhatjuk azt is, hogy ők is, mint a hattyúk, lebuknak a múlt tavába, hogy csőrükben egy-egy emlékekkel bukkanjának fel.

Hermann Gusztáv Mihály, történész, egyetemi oktató

A megtörtént múlttal párhuzamos múlt

A Kolozsvári Babes-Bolyai Tudományegyetem udvarhelyi tagozatának tanára A székelység eredete és jogállása címmel tartott előadást a nagyváradi Szacsvey Akadémián. Szilágyi Aladár a székelyeknek a történelem folyamán változó jogi státuszáról, autonómiájáról kérdezte a kutatót. Szó esett az általa szerkesztett, a székelyek históriáját ismertető kézikönyvről épp úgy, mint máig vitatott eredetükről.

A doktori disszertációja A székely rendi öntudat a 18. században és a 19. század elején címet kapta. Egyrészt megkérném, hogy ejtsünk szót erről az, úgymond, székely rendi öntudatról, másrészt rákérdezek: miért éppen ezt a periódust választotta kutatása tárgyául? Ez volt hozzáférhető?

Nem, nem. Nyilvánvaló, a vizsgálat során időben visszamentem egészen a korai időszakig, tehát a székelyek letelepedését követő székeli intézményrendszer kikristályosodását jelentő időszakhoz, mert az határozza meg ezt az identitást, az egész székely kérdést. Azért 18. század, illetve a 19. század eleje, mert ez az az időszak, amikor a székelység, a székely rendek tudatosítani kezdi önmagukban az identitásuk kettős jellegét. „Székely nemzet”-ről beszélnek, „natio siculica”-ról, de párhuzamosan ebben az időszakban elkezdnek más értelemben is nemzetről beszélni: nyelvi, kulturális alapon. Nem nevezik meg még önmagukat világosan a „magyar nemzet” részeként, de amikor „székely” jelző nélkül használják azt a fogalmat, hogy „nemzet” – és ebbe a nemzethez önmagukat is beleértik –, az már az összmagyarságra vonatkozik. Rádöbbenek arra, hogy létezik a rendi értelemben vett „székely nemzet”, a székelyek szabad közössége, miközben más, modern értelemben formálódik egy másik nemzet éppen abban

Hermann Gusztáv
Mihály történész

FOTÓ: FRIED NOÉMI LUJZA
(REGGELI ÚJSÁG)

az időben: a magyarul beszélők közössége.

Számomra érdekes olvasmány volt az Areopolisz évkönyv 2003-as száma, amelyben ön közölte a Mária Terézia reformjainak hatása Udvarhelyszéken (1762-1780) című tanulmányát, a határkatonaság felállításáról. Ez volt az a korszak, amelyik a székely rendiségben, egyáltalán a székely életmódban gyökeres változásokat hozott?

A 18. század mindenképpen gyökeres változásokat eredményezett a „mérték alá esett” székelységben. Ezen azt értették, hogy a sorozáskor, amikor létrehozták a határőr ezrede-

ket, az lett besorozva, akit „megmérték”. Az elején egyfajta avatásnak, rettegett műveletnek volt tekinthető, hogy akinek a magasságát megmérték, az be van sorozva az ezredbe. Nem csak azokon a vidékeken, ahol az ezredek létrejöttek, tehát Csík, Gyergyó, Kászon, illetve Háromszékben, tehát a határsávon, hanem Udvarhelyszéken is próbálkoztak a katonaaállításával Bucow generális vezényletével.

Hadd pontosítsuk néhány szóban: ámbár a székely katonanemzet volt, mik voltak azok a tényezők, amelyek miatt ekkora ellenállást fejtettek ki a határkatonaság intézményével szemben? Mi változott meg az egész struktúrában a hagyományos székely jogrendhez képest?

Hát ez hosszú történet... Valóban, a székelység a középkorban fontos tényezője volt a magyar királyi katonai rendszernek, mind a határvédő, mind a hadba vonuló csapatok révén. Megvolt ennek a pontos előírása. Ezt szépen rögzíti II. Ulászló 1499-ben kiadott oklevele, amelyik szabályozza, hogy a székelyeknek miképpen kell hadba vonulniuk, azon kívül, hogyan védik a határokat. Ez úgy működött, hogy volt mindegyik székely széknek egy hadnagya vagy kapitánya – így is, úgy is találkozunk a megnevezéssel –, és ő irányította az illető szék haderejét, ezt a kapitányt pedig a helyi közösség jelölte-választotta, régi szokásjog szerint. Ez jól működött egészen a fejedelemség koráig. A fejedelemség korában egyrészt változott a haditechnika, változott a katonáskodásnak, hadviselésnek a stratégiai háttere is, már más volt az elvárás a katonával szemben, mint kétszáz esztendővel korábban. Ebben az időben a székelység kezd elveszíteni a hadászati „csereértékét”. A félprofi, otthon fegyvert tartó, mozgósítható, hadakozásra alkal-

A fejedelemség korában változott a haditechnika, változott a katonáskodásnak a stratégiai háttere is, mint kétszáz esztendővel korábban. Ebben az időben a székelység kezd elveszíteni a hadászati „csereértékét”

▷ mas lovat tartó, de egyébként nem folyamatos „edzésben” lévő, nem hivatásos zsoldos katonaság már nem annyira alkalmas, nem annyira bevethető az új elvárások szerint, mint amennyire hasznos volt a korábbi időszakban. Különösen hasznos volt a királyság korában keletről támadó sztyeppei népek ellen, akikkel hasonló módon tudta felvenni a harcot. Ezért már a fejedelemség korában devalválódik a székelység hadászati jelentősége. Megváltozik a térség geopolitikai képe is: a Kárpátokon túli román vajdák ugyanannak a török szultánnak adóznak, mint – noha összehasonlíthatatlanul kisebb mértékben és alávetettségben – az erdélyi fejedelmek...

Kolumbán Zsuzsával együtt szerkesztették a Történelmi autonómiák a Kárpát-medencében című kiadványt. Milyen anyagokat tartalmaz ez a kötet?

Könyvtáros korszakom alatt gondolkodtunk azon, hogy kéne egy jól tematizált konferenciát szervezni. Hogy olyan kérdéssről beszéljünk, ami foglalkoztatja a társadalmat, így jutottunk el a történelmi autonómiákhoz. Ez is egy érdekes dolog, mert ha ez a szó kiejtődik, hogy „autonómia” a kortárs romániai közéleti közegekben, akkor mindenki a székelyekre gondol. Hogy a székelyek megint hőzöngenek, megint autonómiásdit játszanak. Az viszont teljesen fátyol alá került a román köztudatban – bár a történészek beszélnek, írnak róla –, hogy Erdélyben és a Bánságban megvoltak azok a székelyekéhez rendkívül hasonló, sok pontban azonos autonóm szerveződések, amelyek az ott élő románság életterét szervezték.

2007-ben jelent meg, már címében is sokat mondó kötete, Az eltérített múlt – Oklevél és krónikahamisítványok a székelység történetéből. Hallhatnánk erről valami bővebbet?

Ez talán a legkedvesebb számomra a könyveim közül. Vitás kérdéseket feszeget, két hamis vagy nagy valószínűséggel hamisnak tekinthető oklevélre vonatkozóan, ami a székelyföldi románokhoz kötődik.

Az egyik az udvarhelyszéki Oláhfalunak az 1301-re keltezett kiváltáslevele, a másik pedig a háromszéki Berecknek az 1426-ból való kiváltáslevele. Több jel mutat arra, hogy ezek hamisítványok volnának, a bennük szereplő állítások sem illeszkednek az akkori székelyföldi történelmi kontextusba. Mind a kettő „kenézségről” beszél, holott nincs semmi más forrásból tudomásunk a székelység sajátos közigazgatásába beékelődő más szervezetekről, kivéve Fehér vármegye egykori székelyföldi „foltjait”, amelyek egy régebbi szerveződés maradványai. Belefoglaltam a kötetbe a Csíki Székely Krónikának a történetét is, a felbukkanásától követve azt, ahogy a szakirodalom és nem kevésbé a köztudat vitatja, egészen a legújabb korig. És hát ott van egy érdekes családtörténet, a báró Orbán családnak az egyik tagja által generált csúsztatások a következményeivel. Erről szól *Az eltérített múlt*. Hogy van egy olyan múlt, ami párhuzamos a valós múlttal, a ténylegesen megtörténttel, és esetenként oly régóta együtt él az emberekkel, olyan mélyen benne van az emberek tudatában, hogy ez is múlttá vált, csak egy kicsit „más”, mint a valós múlt. Azzal a hasonlattal éltem a bevezető szövegben, hogy az eltérített repülőjárat is része a légi közlekedésnek, csak kicsit másképpen...

Nagy sajtóvisszhangja volt – a román médiában talán ma is hullámszik – a 2012-ben megjelent A Székelység története című tankönyvnek-kézikönyvnek, melynek nem csak főszerkesztője, hanem egyik fő szerzője is volt. Meghökkenett – bár várható – reakciója volt a román körökben, a szakmán belül is, még inkább a szakmán kívüli médiában. Gondolom, a román lapokkal nem hadakoztak a tankönyv szerzői. Mennyire vették fel a kesztyűt olyan történészek támadásai ellen, mint Ioan Aurel Pop, a BBTE rektora vagy Marius Diaconescu, a Bukaresti Egyetem oktatója?

Valamennyire fel kellett vennünk, bár nekem egyáltalán nem volt ínyemre. Lehet, hogy naivság volt részemről, de nem gondoltam, hogy egy ennyire nagy és népes

darázs-fészekbe ülünk bele csupasz üléppel, amikor belevágunk ebbe a vállalkozásba. Az, hogy lesznek ellenhangok, az várható volt, de hogy szakmai körökben is ennyire vehemenssen, hisztérikusan zúdítsanak ránk összeütet, azt nem gondoltuk volna. Sőt, Diaconescu részéről, – akiről addig azt hittük, hogy egy toleráns, európeai figura, a román történetírás markánsan nemzeti vonulatával szembemenő kolléga – jött a legvehemensebb támadás. A kolozsvári egyetem jelenlegi rektorának – aki kollégám volt az egyetemen – az állásfoglalása is meglepett. Nyilván, lehetetlen, hogy könyvünk mindenben megfeleljen olyanok szája ízének, akik mást gondolnak a történelemről. Arra döbbsentem rá – a *Korunkban* meg is írtam egy jegyzetben –, hogy az állításokkal, tények értelmezésével is van gond, de nem ez a fő problémájuk, hanem az: miként veszi magának a bátorságot egy közösség, hogy saját maga írja meg a saját történetét, egy nemzetállamon belül? Tehát, lehet-e egy közösségnek saját története, saját történelmi narratívája – nevezzük így. Mert az volt a felhang, hogy üljön le nyugodtan ez a szerzői gárda, és várja meg, míg a Román Tudományos Akadémia állást foglal a kérdésben, ők majd megmondják, hogyan kell értelmezni a dolgokat. Ez az alapállás – akárhogy is számolom, 2012-öt írtunk – meglepett engem, mert azt hittem, ezen a szinten már túlléptünk. Úgy gondolom, lehetnek közöttünk – kell is legyenek – vitás kérdések, de elvitatni a jogát egy közösségnek, hogy saját szakemberei által megalkossa a saját történelmi narratíváját, és ennek alapján vitázzon, vagy ne vitázzon azokkal, akik ezt kétségbe vonják, ez a megközelítés meglepett, még mindig próbálok magamhoz térni a sokkból. Persze válaszoltam Diaconescu vádpontjaira, meg is jelent az *Adevărulban* – korrekt volt a szerkesztőség, hogy lehozta teljes részletességében a válaszomat.

A *Korunkban* közölte a Székelységtudat – mítoszokkal és mítosztalanul című írását. Gondolom, a mítoszkedvelők, mítoszokból táplálkozóknak emiatt is haragudhatnak önre, önök-

Az volt a felhang, hogy üljön le nyugodtan ez a szerzői gárda, és várja meg, míg a Román Tudományos Akadémia majd megmondja, hogyan kell értelmezni a dolgokat

Kortárs történészek Erdélyről

Hermann Gusztáv Mihály nagyváradai előadása előtt mutatták be az Ady Líceum dísztermében (fotó) Szilágyi Aladár korábbi, történészekkel készített interjúiból válogatott kötetét – a sorozat harmadik darabjaként –, amely *Nem Tündérkert, vagy nagyon is az* címmel a 2013 évi előadások alapján Erdély történetét követi nyomon a kezdetektől a jelenkorig. A lapunkban rövidített formában közölt beszélgetések teljes változatait kínáló kötet kiadónktól is megrendelhető a riportkiado@gmail.com címen vagy telefonon a 0259/419924 számon.

Szabó Ödön, Hermann Gusztáv Mihály és Szilágyi Aladár az Ady Líceum dísztermében

re, hiszen ez nagyon fontos kérdés nem csak a magyar történelemnek, hanem akár a napi politikának is...

Azon kaptam magam, hogy Szegedről Ilia Mihály kedves figyelemességgel küldözgeti nekem, bizonyos rendszerességgel mindazt, ami mítoszlebotlás kérdésben megjelenik. Megkérdeztem: úgy ismer ő engem, mint egy mítoszdöntőgetőt? Igen – válaszolta – ez a szakmai köztudatban immár így van, és ezzel nincs semmi baj... Szerintem annyi „baj” azért van, hogy én nem döntögetni próbálom a mítoszokat, hanem a helyükre tenni. Nemrégiben egy Eliade szövegre figyeltem fel ebben a témakörben, hogy a mitikus gondolkodás és a történelmi gondolkodás, az két teljesen külön dolog. Ugyanaz a közösség vagy akár egyén gyönyörködhet a saját népe vagy kisebb közössége mítoszaiban, miközben tudomásul veszi a történelmi valót. Ebben nincsen semmi ellentmondás. Én is ezt vallom. Tehát nem azt mondom, hogy neki kell rontani a mítoszoknak, és eltüntetni Csaba királyfit, kitörölni a székely himnuszából, mert ő egy kódfigura. Nem erről van szó, hanem arról, hogy a mítoszainkat és a történelmünket a helyükön kezelni.

A Szacsavay Akadémián előadásának a címe: A székelyek eredete

és jogállása. A székelyek jogállásáról már beszélünk. Kialakult-e valamiféle konszenzus szakmai, akadémiai körökben a székelyek eredetéről nézvést, vagy még mindig többféle elmélet fut párhuzamosan?

Romsics Ignác professzor úr azért gondolatolt rám ebben a kérdésben – bár a logika azt mondaná, hogy célszerűbb volna egy, a korai középkorral foglalkozó szakembert, régészt vagy történészt felkérni –, hogy a jelenlegi szakmai élvonalban nincs konszenzus ebben a kérdésben. Márpedig a korszak szakembere nyilván valamely változatot adná elő hangsúlyosan, sajátjaként. Jelenleg én két elméletet látok vitában, az egyik valamelyik ótörök, türk néptől való származtatás (ami összekapcsolható volna – a köztudatot kibékítendő –, nagyon szegről végre a hun eredet tanával, hiszen ők is e hatalmas népcsoportba sorolhatók), a másik, ami jelenleg a nyelvészek és régészek erőteljes hátszelével él az akadémiai körökben, az a magyar eredet elmélete. Magyarán szólva: a székelység nem választható el etnikai szempontból sem nyelve, sem származása tekintetében a magyarságtól, hanem ők azok a magyarok, akik oda lettek „vezényelve” a határok őrzésére, és határőr tevékenységükből adódóan specifikus

adminisztratív szerveződéssé váltak. Aztán ott van még a László Gyula-féle kettős honfoglalás-elmélet is: az Akadémia háza táján ezt a teóriát nem utasítják el eleve, de nem is veszik egyenrangú vitatényezőként a magyar és a türk elmélettel. A kortárs tudós-vitába azért még belefér.

A székelyek öntudatában mi dominál?

Ajaj... Természetesen a szkíta-hun eredet. A szkíta összetevő, az nagyjából feledésbe merült, nem érthető a mai közember számára, a madéfalvi János bácsi számára, mi az, hogy szittyia, szkíta, de a hun, Attila, Csaba, az igen. Én végeztem jó két esztendeje egy felmérést a mesterképző évfolyamunk hallgatóival. Nagy részük tanítóként dolgozott, az ő segítségükkel végeztem egész székelyföldi szórásban egy vizsgálatot, hogy mi él erre nézvést a köztudatban. Városi környezetben egy kicsit nagyobb azoknak a szelete, akik úgy gondolják, nem a hun eredet az „igazi”, de itt is egyértelműen az dominál. Falvakon viszont alig-alig tévedt be a kérdőívet kitöltők közé néhány, aki azt mondaná, más eredet is elképzelhető. Egyértelműen a hun eredetre esküsznek, Csaba királyfinak, mint a nemzetet nemző ősnak a toposza általánosan elfogadott.

● **Városi környezetben kicsit nagyobb azoknak a szelete, akik úgy gondolják, nem a hun eredet az „igazi”, falvakon viszont alig-alig akad, aki azt mondaná, más eredet is elképzelhető**

Minden jó, ha

Fülkefor és vidéke – Parti Nagy Lajos és Dész László előadását a budapesti Belvárosi Színházban PARÁSZKA BORÓKA tekintette meg.

„Szórákozni jöttünk” – szabadkozik váratlanul elém toppanó ismerősöm a budapesti Belvárosi Színház előterében, ahol a Fülkefor és vidéke című előadásra várunk. Parti Nagy Lajos mondja, meséli az *Élet és Irodalomban* megjelenő politikai alig fikcióit, Dész László kíséri szaxofonon a szövegeket. Harmincas éveinek végén jár volt iskolatársam. Reálértelmiségi, Erdélyből származott Magyarországra még az egyetem elvégzése után. Tudom róla, hogy szeret színházba járni, de az meglep, hogy ezen az előadáson, a „ballibnek”, „ellenzékinék” mondott produkción futunk össze. Valószínűleg látja rajtam a csodálkozást, rögtön hozzátesszi, a jegyet ajándékba kapták, bevallja ugyanakkor, rendszeres olvasója Parti Nagy szövegeinek, továbbá, hogy harmadik iskolatársunkat a terem másik végében látta felbukkanni. Micsoda véletlenek vannak. Érttem a magyarázkodását, elsősorban nem a politikai találkozás szorult itt indoklásra. Néhány héttel vagyunk a magyarországi választások előtt, Parti Nagy szövegei összefoglalják az egész ciklust, különös kortárs történelemkönyv fejezetei. Most dől el, hogy ki beszél, kihez beszél, de leginkább az, hogy lehet-e egyáltalán beszélni arról, ami történik, így jelen időben, vagy ami történni fog, a belátható, és éppen ezért szorongással és balsejtelemmel teli jövőben. Oszálytársamban van még kíváncsiság, és van még valamiféle remény is, ki tudja mi és mi iránt – ezért jár színházba. Ez ma Magyarországon mindenképpen magyarázatra szorult.

Mese hullámon ülve A „ki beszélre” lehet a legkönnyebb választ adni ezen a színházi estén: két öreg hippy áll a színpadon, egy magas, meg egy alacsony. Az egyik fekete farmerben és kék farmeringben, a másik kék farmerben, és fekete ingben. A színpadon semmi, a bal szélén né-

Dész László és Parti Nagy Lajos a Belvárosi Színház színpadán

Ki emlékszik már arra, mi történt a nagy kerál udvarában tegnap, vagy tegnapelőtt, és egyáltalán: ki akar emlékezni, ha úgy sem változik semmi ezer esztendő óta?

hány lazán egymásra dobált hangszer (Dész előadás alatt kábeleket bogoz, folyamatosan matat), jobb szélén egy a kelléktárból találmra kihozott asztalka, rajta egy rózsaszín fedelű ásványvizes palack. Ez az egyetlen színes jel az egész térben. Parti Nagy Lajos papírlapokkal a kézben lép az asztaltól középre, hogy elmondja, fogalma sincs, hányadik előadása ez a *Fülkefor*-szövegeknek, köszönti közönségét, majd olvasni kezd. Kicsit úgy, ahogy Szabó Gyulától a Magyar népmeséket megszoktuk, érdes férfihangon mórlikálva. A közönség pedig azonnal ráül a mese hullámra, nevet, ahol kell (leginkább a szóvicceknél, szófacsarásoknál). Dész László a jobb szélén Parti Nagy Lajosnak háttal, hangszerei felé fordulva vár sorára, az ő szerepe a közönség szerepe, időnként hátrafordul a felolvasó felé, elmosolyodik, meglepődik: követi a történeteket. A mesék végén Parti Nagy Lajos visszatér a rózsaszín pillepalackhoz és a kacsa lábú kellekaszthalhoz. Ekkor Dész áll fel, és improvizál, valamit, ami a történethez konkrétan kötődik. A közönség ugyanúgy nevet az improvizációkon, mint a szóvicceken, a zene oldja és köti a hangulatot: remek páros a két hippy.

Óperencián innen Azok pedig, akikhez beszélnek és zenélnek, hálá-

sak: érezhető mennyire igyekeznek, akarnak nevetni, harsan sokszor a kacagás, amikor pedig csak kuncogni lehet, akkor kitartóan kuncognak, ingatják a fejüket, bele-beletapsolnak a Fülkefor és vidékéről szóló történetekbe. Egyszerű mesék ezek hatalmaskodókról és kisemmizettekről – csak a konkrét utalások rángatnak vissza a jelenbe, hogy mindez nem valahol messze az Óperencián is túl történik, hanem itt és most. Az utalások érthetőek a legkevésbé, ki emlékszik már arra, hogy mi történt a nagy kerál udvarában tegnap, vagy tegnapelőtt, és egyáltalán: ki akar emlékezni, ha úgy sem változik semmi ezer esztendő óta? A publicisztika és a fikciós szövegek határait feszegető Parti Nagy mesék (irodalmi) sorsa valószínűleg ezen áll vagy bukik: mi az, ami a jelenvalóból desztillálható, mi az, ami úgy preparálható, hogy a korra rá lehessen ismerni akkor is, ha a politikai preferenciák, az idő múlása nem szolgálja a felismerést?

A magányos nevetés Megtudható például, hogy az, ami Magyarországon történik a második évezred második évtizedében, az bizony az ismétlés, az eredetiség elvesztése, ez is csak olyan szerkezetű világ (diktatúra?) mint a korábbiak. Nincs saját nyelve, nincs saját hőse, nin-

csenek saját ellenségei. Megtudható továbbá az is, hogy a nevetés, az ironia ellenállása korlátozott, nevetni lehet, de nem mindenben. És a nevetés, legyen bármennyire hálás és következetes, nem old fel, és nem old meg mindent. A nevetőközösségben egy számomra váratlan és tragikus pillanatban teljesen egyedül maradtam. Elhangzik a mese, amelyben a trágia-vagyonából kisemmizett szegény ember fellázad és viszsza követeli magának, ami neki jár. Igen ám, de kiderül, hogy a szegény ember nem más, mint I. Fülkefor, a kerál. És mindennek a tetejébe úgy hívják, hogy Bolhász Mihály. A kör bezárul. Bolhász Mihály tündöklésén és bukásán harsány keserűséggel felnevetek. Egyedül a nézőtér. Talán azért, mert senkinek nem fáj a Kolhaas Mihály ilyen alakulása. Vagy azért, mert senki sem edződött úgy a budapesti nézőtereken a Sütő András drámákon, mint én, annak idején, másik rendszerben, az erdélyi színházakban. Vagy azért, mert ez a név- és betűjáték már nem megy át. Nincs borzasztóbb a magányos röhögésnél. Szerencsére jönnek újabb, könnyebben követhető szócsavarok, mesefordulatok, a nevetőközösség újra megerősödik. Szünetben is folytatják a viccelődést a Belvárosi Színházba járók, ismerősként köszöntik egymást: nyugtázzák, hogy együtt vannak. Idős házaspár mellett ülök a büfében, arról pa-

Egyre világosabbá válik a legújabb kori magyar mesék legfontosabb tanulsága: ezeket nem lehet azzal zárni, hogy „minden jó, ha a vége jó”

naszkodnak, hogy sajnos nem tudták rábeszélni a gyerekeket a közös színházazásra (a húszas nemzedék vajon hova jár, min nevet esténként, kire szavaz? – latolgom). Azzal vigasztalják magukat, hogy a tojásos szendvics nagyon finom, és ilyen majd a nagy családi vacsorára is fel fognak tálni. Valamit csak haza lehet innen vinni a közösbe. Egy tojásos kenyérről többet kaptak, mint amennyiért fizettek, ennek is nagyon örülnek, jó hangulatban mennek vissza a második felvonásra. A felállítás ugyanaz, Parti Nagy mesél, Dész improvizál, és egyre világosabbá válik a legújabb kori magyar mesék legfontosabb tanulsága: ezeket nem lehet azzal zárni, hogy „minden jó, ha a vége jó”.

Nem lesz itt jó minden, de még az is lehet, hogy semmi se lesz jó.

Ennek ellenére hosszú és hálás taps, és visszataps búcsúztatja a két hippit. Elmondták az el nem mondott történeteket, elhúzták a nótáját a kerálnak, rajtuk nem múlt, de igazán. A ruhatárnál visszafogott tolokodás, a tojásos szendvicses nyugdíjasok hamar szabadulnak. Mi, erdélyiek a sor végén bandukolunk, figyeljük az előttünk járókat. Azt hittük, hogy egy kicsit felszabadulunk – köszön el a volt osztálytárs – de csak még jobban elszomorodtunk. Látlak még, ha látlak, válaszolom, és nem vigasztalom.

A kihalt Dob utcán sétálok vissza a szállásomra a Belvárosi Színházból. Húgyszag a kapuk alatt, romos homlokzaton kopott tábla néz vissza rám: kóser bolt felirata lehetett valamikor. Egy kóserkorban. Ha volt egyszer olyan, hol nem volt.

HIRDETÉS

MultiBonus-kártya: a nyereményjogosítvány!

Valahányszor tankol, termékeket vásárol vagy szolgáltatást vesz igénybe a MOL töltőállomásokon, és közben MultiBonus kártyáját is használja, hűségpontokat kap. A pontokat beválthatja a MultiBonus-katalógusban lévő ajándékokra, vagy a töltőállomások üzleteiben forgalmazott termékekre. Ezen kívül további kedvezményekben részesülhet partnereinknél.

Vegyen részt a hűségprogramban, és kedvére válogathat ajándékainkból, illetve igénybe veheti partnerhálózatunkban érvényes árkedvezményeinket.

www.multibonus.ro

Újabb mesék a könyvhétre

Parti Nagy Lajos *Fülkefor és Vidéke, Magyar mesék* című kötete 2012-ben jelent meg a Magvető kiadó gondozásában, és 53 olyan szöveget tartalmazott, amely az *Élet és Irodalom* hasábjain, hetente volt olvasható. A sorozat a kötet megjelenése óta is folytatódik, a tervek szerint az április 6-i választások utáni napon zárul. Az újabb 101 írás várhatóan a júniusi könyvhéten jelenik meg kötetbe gyűjtve. A kritika ellentmondásosan fogadta a Magyar meséket, voltak akik a magyar irodalmi élet fontos dokumentumaiként és állásfoglalásaként értékelték, mások a politikai üzenetek sematizmusát, „elkötelezettségét” rótták fel. 2013-ban Parti Nagy Lajos *Mi történt, avagy sem* címmel novelláskötettel is jelentkezett. Ez a történetfüzér kevesebb konkrét utalással kötődik a mai magyar társadalomhoz, ám annál szigorúbb képet ad annak állapotáról.

AZOKNAK, AKIK TÖBBET AKARNAK! | www.molromania.ro

Sziget a világ végén 25.

Folytatva a múlt héten elkezdett gasztronómiai kitérőt, KRÁLIK LÓRÁND sorozatának újabb részében a helyi vendéglátás sajátosságairól, illetve a szigetlakók italairól olvashatnak.

Midőn Hanga Roa utcáit róttam, főleg a turistaövezet közelében rengeteg kis házas vendéglőt fedeztem fel a zegzugos, földes síkatorokban. A vendéglők többsége rusztikus padokkal, asztalokkal van ellátva, az étel egy részét pedig az udvaron felállított tűzhelyen készítik. A nyitvatartási idő rejtélyét azonban nem sikerült megfejtenem. Csak kevés helyen írják ki, de ahol kiírják, ott sem tartják be (ez egyébként a helyi üzletekre is érvényes). Megtörtént, hogy amikor vacsorázni tértem be az egyik kisvendéglőbe, értésekre adták, hogy jöjsek vissza egy óra múlva, mert az étel még nem főtt meg. A helyiek többsége alig beszél angolul, de egy kevés spanyol nyelvtudással bárhol megértethetjük magunkat. Az étlapok csak a nagyobb vendéglőkben vannak angolul, a legelterjedtebb a spanyol nyelvű menülista, ám az étel kiválasztásában sokat segít, hogy a legtöbb helyen az étel fényképét is mellékelik az elnevezés mellé. Jellegzetesen helyi étel viszonylag kevés van, ennek oka idegenvezetőm, Marc szerint az, hogy az ételkülönlegességeket, mint a múlt heti számunkban ismertett umu tahut, általában nagy mennyiségben készítik és elkészítése is sok időbe kerül. Éppen ez az oka annak, hogy a kisvendéglők étlapja tele van a szárazföldi Chiléből ismert ételekkel, amiket természetesen helyi ízesítéssel szolgálnak fel. A Húsvétszigeti konyha általában a banán, az ananász és a kókuszdió használata miatt édesebb, mint a chilei. A vendéglőkben nem hiányzik a szevicse, ez a jelegzetesen dél-amerikai étel, amelyet főleg Peruban és Chilében fogyasztanak. A szevicse különben a nyerskonyha egyik remeke. Hat alapeleme a következő: a falatokra vágott friss, nyers hal, citrom, só,

A helyi sör, a pia Mahina kissé zavaros, de az ízét jónak találta szerzőnk

hagyma, chili, zöldfűszer (leggyakrabban koriander). Mivel a halat nem főzik meg, ezért nagyon fontos, hogy valóban friss legyen. A citrusok savtartalmától a hal alig negyedóra alatt kifehéredik, opálössá válik, mintha főzték volna. A szevicseben a tőke-, illetve tonhalat gyakran tenger gyümölcseivel helyettesítik.

Sörben is a helyit A szevicse a legjobban egy hideg sörrel csúszik, vallják Dél-Amerikában, s ez nincs másként a Húsvét-szigeten sem. Az ezredforduló után alapítottak itt sörfőzdet. A termék neve: Mahina – pia rapa nui. Senkit ne tévesszen meg: a piát nem a magyar szlengből kölcsönözték a szigetlakók, ez az ő nyelvükön sört jelent. Korábban a szigeten csak a chilei Escudo és Cristal sört (ezek német receptek szerint készülnek, ugyanis a chilei sörgyárak tulajdonosai általában mind német származásúak) és a Tahiti szigetén palackozott Hianano sört forgalmazták. Ma már a helyi Mahina-sör a legnépszerűbb, ami egész jó ízű, bár a felhasznált víz miatt kissé zavaros. Két változat létezik: a világos és a barna sör, 4,8, illetve 6,8 százalékos alkoholtartalommal. A helyi sörfőzde kis kapacitású, csak mintegy 30 hektolitert palackoz havonta. A sör mellett a szigeten még népszerű italnak számít a brandy-szerű chilei eredetű pisco, amely a szigeten termesztett szőlőből készül.

Cukros víz Az útikönyvek többsége nem javasolja a helyi ivóvíz fogyasztását, ennek ellenére a víz nem rossz minőségű. Hanga Roát a sziget déli csücskében található Rano Kau vulkáni kúp tövében található kutak látják el vízzel. A víz nagyon enyhén barnás színét a magas magnéziumtartalom adja. Mivel a szigeten a porózus vulkáni kőzetek miatt folyóvizek nem nagyon léteznek és a vulkáni kúpokban meghúzódó állóvizek kivételével tavakat sem találunk, az európaiak megjelenése előtt az ivóvíz beszerzése számos klán számára problémát jelentett. Az ivóvízzel takarékoskodó szigetlakók legnépszerűbb itala a cukornádle volt. Ezzel magyarázható, hogy a 20. század előtt a rapanuiak körében szinte nem létezett egészséges fogazatú felnőtt: a régészeti feltárások szerint a gyermekeknek már 14 éves korukban volt lyukas foguk, a nagy kort megériknek pedig sokszor már egy foguk sem volt. Fogatlan volt többek között Ko Tori is, az utolsó szigetlakó, aki emberhúst kóstolt.

Rózsa és Ibolya

mesejáték magyar népmesék és Arany János nyomán

Írta és rendezte **BUDAHÁZI ATTILA**

C S Í K + J Á T É K S Z Í N

CSÍKSZEREDA
ÖNKORMÁNYZATI
SZÍNHÁZA

jegypénztár: 0266-314472
www.csikijatekszin.ro